VLAAMS ARTSEN VERBOND

PERIODIEK

Halfjaarlijks tijdschrift van het Vlaams Artsenverbond
januari - juni 2022 - (77ste jaargang) P006193

bpost
PB-PP | BC9497
BELGIE(N) - BELGIQUE

VAV 100

NAAR EEN VLAAMSE GEZONDHEIDSZORG

HONDERD JAAR VLAAMS ARTSENVERBOND

NOTEER NU REEDS IN UW AGENDA!

3/9/2022
Art-Nouveau wandeling
te Brussel

22/10/2022
100 ste verjaardag
VAV Antwerpen-Ac.Zitting

KBC IBAN nr.: BE22 4073 0622 5147
Secretariaat VAV: Dascottelei 78 2100 Deurne
Tel. 0468-309334 (NIEUW NUMMER)
e-post: info@vlaamsartsenverbond.org
webstek: www.vlaamsartsenverbond.org
Het secretariaat is open op
dinsdag en donderdag (9 u-17.30 u).

RAAD VAN BESTUUR
Voorzitter: Lieve Van Ermen
Ondervoorzitter: Jan Dockx (cultuur)
Secretaris: Bart Garmyn
Penningmeester: Geert Debruyne
Leden: Chris Geens, Frank Goes (hoofdredacteur *Periodiek*), Eric Ponette*,
Jan Van Meirhaeghe*

RAAD VOOR ADVIES
prof. dr. D. De Looze, UGent
prof. em. O. Steeno
prof. em. A. Baert
prof. dr. Ph. Vandekerckhove, Rode Kruis Vlaanderen
prof. dr. D. Brutsaert, UAntwerpen

PERIODIEK
Redactieraad: prof. dr. A. Baert, dr. J. Dockx, dr.L.Van Ermen, prof. dr. C. Geens, prof. dr. E. Ponette, dr. J. Van Meirhaeghe, dr. B. Garmyn
Verantwoordelijke uitgever: dr. F. Goes, Sionkloosterlaan 7, 2930 Brasschaat
Hoofdredacteur: dr. F. Goes

De gepubliceerde bijdragen verschijnen onder de verantwoordelijkheid van de auteurs.

Layout: www.xpair.be
Drukkerij: Jules De Winter, Bisschoppenhoflaan 216, 2100 Deurne, tel. 03/232.20.22, fax. 03/225.15.84

INHOUD

VOORWOORD 3
CITATEN 4
HET GEVANGENISWEZEN IN BELGIË 5
FACTUEEL 8
OEKRAÏNE 11
POLITIEKE ACTUALITEIT 14
VAN UW HOOFDREDACTEUR 20
CULTUUR
BOEKEN 21
TENTOONSTELLINGEN 24
FILM 26

LIDGELD VANAF 2023

Gedrukte Periodiek

Elektronische versie

Gewoon lid
110 90

Arts in opleiding of zonder praktijk
70 50

Artsenkoppel
150 130

Artsenkoppel in opleiding of zonder praktijk
90 70

Steunend lid
200

Voorwoord

Het Corona monster trapt stilaan op zijn eigen staart van pan - naar endemie en heeft de Vlaamse Leeuw in ons niet klein gekregen: we waren in Vlaanderen het snelst , het beste (qua vaccinatie% zorgpersoneel VL 93%,Wall80%,Brus 18,8%) én het goedkoopste in onze vaccinatiecampagne .. daar mogen we best prat op gaan!
Bijvoorbeeld: Kost prik in vaccinatiecentrum: VL : 53€ Wall :72€ Kost prik in WZC : VL:10€ in Wall:20€ ; -aantal overlijdens in hospitaal van coronapatiënten:VL:16,5%,Wall:20,4%,Brussel:18,8% Ook zetten we graag meer de puntjes op de i en laten we onze tanden zien: bij de Orde meer artsen geschorst in Vlaanderen als antivaxverspreiders (15) dan in Brussel (3) en Wallonië..(6) terwijl de antivax stroming daar net welig tierde.. ik heb het vermoeden dat wij harder tegen hen optreden.. In Doorbraak lezen we, van historicus Wido Bourel dat er in Frans Vlaanderen in hetzelfde tijdscharnier als het ontstaan van VAV een gelijkaardig “Verbond “bestond namelijk het VVF. Kennissen en vrienden, waaronder vooral Jean-Marie Gantois stichtten “het Vlaams Verbond van Frankrijk (V.V.F.)” ...de jaren dertig...de Tweede Wereldoorlog ..” Anno 28 /5/1922 enkele luttele jaren ná de Eerste Wereldoorlog en de taalstrijd in de loopgraven, werd er in Antwerpen het Algemeen Vlaamsch Geneesheren Verbond gesticht door Dr Leopold Goyens , men telde bij aanvang 40 leden ...In de jaren voor de tweede Wereldoorlog telde men wisselend 750 à 1000 leden bij het AVGV nadat men had geijverd voor de vernederlandsing van de RUG in 1930. In 1960 werd er onder leiding van Dr De Beule, die het Vlaams Actiecomité voor Gezondheidszorg oprichtte ,geijverd voor de overheveling van de gezondheidszorg in homogene bevoegdheden naar de Gemeenschappen. Daarbij speelde Prof Eric Ponette een belangrijke rol. Tevens wordt er nu al een kwarteeuw weerwerk gegeven over de contingentering artsen en het ingangsexamen sinds haar invoering in 1998 en de taalverhoudingen in de Brusselse ziekenhuizen. Terecht viert het VAV haar 100-jarig bestaan op het Stadhuis in Antwerpen op 22/10/22 ! Beste vrienden, ik begin en eindig met Corona in mijn voorwoord. Als ik het boek van Chris Stoop over Corona en WZC lees , revolteer ik ..Hoe de “overheid” de bewoners van de WZC letterlijke en figuurlijk heeft laten stikken.. Dementerende bewoners zowel wie positief als negatief testten als één cohorte samen isoleren? Bejaarden, zonder hun familie, in totale eenzaamheid , zonder enige palliatieve zorg, laten sterven ..Hoe bewoners van WZC geweerd werden uit Ziekenhuizen , soms gewoon terug werden gestuurd ? Als we mensen in de zorg gaan selecteren op kwetsbaarheid, wil dat zeggen dat ze minder MENS zijn ? Dan bereiken we een ondergrens in de beschaving dat we als mens én als arts niet mogen tolereren. Hierover is een parlementaire commissie meer dan welkom en hier moeten we ons over bezinnen als samenleving en als Vlaamse artsen met een normenbesef voor toekomstige pandemieën !

Lieve Van Ermen

Toelichting door de penning-meester

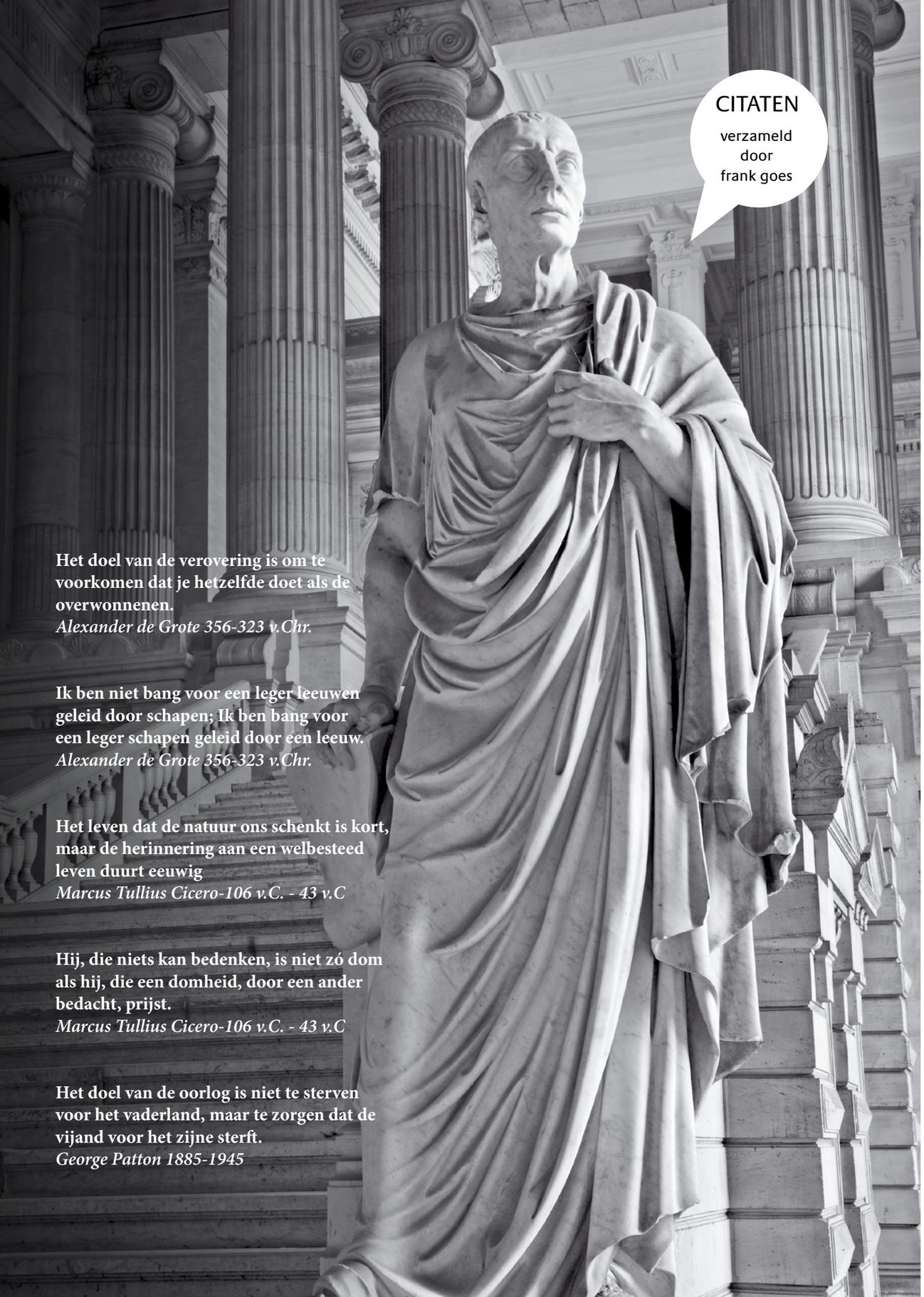
De raad van bestuur besliste op 23.02.2022, in navolging van het akkoord van de algemene ledenvergadering van 19.02.2022 te Antwerpen ,het lidgeld vanaf 2023 lineair voor elk voorziene specificatie met 10 euro te verhogen.

MOTIVATIE:
Deze aangepaste ledenbijdrage moet toelaten de systematische tekorten vanaf de begroting 2023 te lenigen. De verhoogde inkomsten ten belope van begroot ca. 1.700 euro, wordt verder vanaf 2023 gecorrigeerd door een belangrijke sanering in de uitgaven door de gedrukte uitgave van Periodiek te beperken tot twee (2) nummers per jaar.

Hoewel deels gecompenseerd door een significant hoger aantal pagina’s per nummer beoogt het bestuur hierdoor toch het bedrag van minimaal 2.300 tot maximaal 4.600 euro te besparen. (Dat is respectievelijk 1/4de tot de helft van de onkosten voor Periodiek in 2021.)

Na het verlies van 4.000 euro in 2021 moet deze dubbele financiële ingreep een evenwicht tussen inkomsten en uitgeven bewerkstelligen. Hoewel ook een bescheiden winst welgekomen zou zijn, na opeenvolgende jaren van negatieve resultaten.

Geert Debruyne, penningmeester

Het doel van de verovering is om te voorkomen dat je hetzelfde doet als de overwonnenen.
Alexander de Grote 356-323 v.Chr.

Ik ben niet bang voor een leger leeuwen geleid door schapen; Ik ben bang voor een leger schapen geleid door een leeuw.
Alexander de Grote 356-323 v.Chr.

Het leven dat de natuur ons schenkt is kort, maar de herinnering aan een welbesteed leven duurt eeuwig
Marcus Tullius Cicero-106 v.C. - 43 v.C

Hij, die niets kan bedenken, is niet zó dom als hij, die een domheid, door een ander bedacht, prijst.
Marcus Tullius Cicero-106 v.C. - 43 v.C

Het doel van de oorlog is niet te sterven voor het vaderland, maar te zorgen dat de vijand voor het zijne sterft.
George Patton 1885-1945

HET GEVANGENISWEZEN IN BELGIË

In de Antwerpse Begijnenstraat 42 wordt de situatie stilaan onleefbaar.

Als Commissie van Toezicht hebben we de opdracht de gevangenis wekelijks te bezoeken. Op 31 oktober hadden twee van onze leden een gesprek met een gedetineerde. Hij is sinds april 2020 in de Begijnenstraat opgesloten. Zijn vonnis dateert van augustus 2021 en hij heeft 8 jaar gekregen. Hij wil naar een andere gevangenis en staat op de transferlijst naar Leuven-Centraal. De directie van de Begijnenstraat kan de transfer niet autonoom beslissen. De man zit ondertussen met vier mensen in een veel te kleine cel. Hij ziet de muizen over de muren lopen. Als de cipiers dan nog eens in staking gaan, betekent dit geen wandeling en geen douche. Hij geloofde niet in de hel, maar beseft nu dat die toch bestaat!

Drie maanden geleden hebben we als Commissie van Toezicht de dramatische situatie in de Antwerpse gevangenis al eens aangekaart bij de bevoegde minister. We kregen een eerder formeel antwoord met een opsomming van maatregelen, maar die hebben geen onmiddellijk gevolg voor de Begijnenstraat. De minister heeft ondertussen gelukkig wel de uitvoering van de korte gevangenisstraffen, wat in de Begijnenstraat tot explosieve toestanden kon leiden, uitgesteld naar 1 juni 2022. Maar ook dat is geen oplossing voor de huidige problemen.

Daarom dat we ons nu richten tot de lokale instanties met de dringende vraag onmiddellijk in te grijpen.

Nogmaals, de situatie in de Begijnenstraat is dramatisch, zeker nu de overbevolking weer hoge toppen scheert. De gevangenis biedt plaats aan 439 gedetineerden. Midden november waren er 769 mensen opgesloten. Dat is een bezettingsgraad van 175%.

De Antwerpse gevangenis is al problematisch bij een normale bezetting. Het is een stokoud gebouw (1885). De infrastructuur is niet meer aangepast aan de hedendaagse visie op het gevangeniswezen. Directie en personeel doen hun best om het leefbaar te houden maar sommige zaken vallen gewoon niet meer op te lossen. Zo is er een groot vochtprobleem met schimmelvlekken op verschillende locaties. Schimmel kan in hoge concentratie gezondheidsproblemen veroorzaken. Er hangt een 'puttekesgeur'.
In nieuwe gevangenissen hebben gedetineerden een douche op cel, maar in Antwerpen is dat niet het geval. Gedetineerden kunnen bepaalde dagen - als er voldoende waterdruk is - douchen. Andere dagen mogen ze warm water vragen om zich aan hun lavabo te wassen. Sommige gedetineerden klagen over insectenbeten.

De toestand van verschillende cellen is problematisch. Er zijn leidingen stuk, er komt vocht uit, het stinkt, met plakband is geprobeerd om de leiding te herstellen, maar de plakband komt los. Men moet cellen buiten gebruik stellen. In andere cellen valt afgeschilferde verf op de grond. De aansluiting van de afvoerbuizen met het plafond is met krantenpapier afgestopt. In sommige cellen staat het toilet open en bloot naast de celdeur, zonder scherm. Dat is wel erg storend als de celdeur geopend wordt bij het leveren van het eten of als de celgenoot wil eten.

Bij een overbezetting nemen de problemen en de risico's exponentieel toe. De veiligheid en de gezondheid van het personeel en gedetineerden komen in gevaar.

Gevangenen worden samen gepropt in veel te kleine cellen. Verschillende gedetineerden hebben zelfs geen bed. Ze slapen op een matras op de grond. De stress in de cellen stijgt en leidt tot meer ruzie en geweldpleging tussen gedetineerden die samen in eenzelfde cel zijn opgestapeld.

Voor het personeel is het moeilijker om naar behoren te werken. Ze kunnen de diensten waar gedetineerden normaal recht op hebben niet meer garanderen. In een overbevolkt arresthuis is het niet mogelijk om alles tijdig geregeld te krijgen en loopt er meer fout. Zowel voor de fitness als de bib zijn er wachtlijsten. Diverse activiteiten worden geregeld wegens personeelstekort geannuleerd. De sportactiviteiten zijn beperkt. De gezondheidszorg faalt. De grote vraag naar dokterconsultaties leidt tot de beruchte 1 minuutconsultaties en er zijn wachttijden van

enkele weken voor de tandarts. Er is een wachtlijst om als gedetineerde te mogen werken.

Eind oktober heeft het Antwerps gevangenispersoneel het werk al eens onderbroken. Donderdag 28 oktober werden na 16.00 u nog 26 gedetineerden binnengebracht waarbij terzelfdertijd nog een zelfmoord plaatsvond. Het personeel is naar de burgemeester getrokken. Politie moet dan de taken overnemen en zo komt de dienstverlening nog meer onder druk.

Bevoegde diensten zouden snel ingrijpen als deze toestanden zich zouden voordoen in een private woning of een andere residentiële instelling. Wie zou durven toestaan dat een bejaardeninstelling een bezettingsgraad van 175% heeft en sommige residenten er op een matras op de grond moeten slapen? Trouwens, wat vindt de brandweer van een dergelijke overbevolking? Zijn de evacuatieplannen aangepast aan een dergelijke bezettingsgraad?

Met deze open brief richten we ons tot de lokale besturen. De gouverneur en burgemeester hebben de bevoegdheid en de mogelijkheid om in te grijpen (Wetboek strafvordering art. 605 en 611 voor de gouverneur en art 612 en 613 voor de burgemeester, art 128 van de Provinciewet, art. 135 van de Nieuwe Gemeentewet).
Ze kunnen een maatregel nemen waardoor een bepaalde bezettingsgraad niet mag overschreden worden. De burgemeester van Sint Gillis en van Mons deden dat voor. Daarnaast kunnen ze in overleg met de minister van justitie en de verschillende instanties die invloed hebben op instroom, verblijfsduur en uitstroom van gedetineerden een crisiscel oprichten om oplossingen op korte termijn aan te brengen.

We richten deze brief mee aan de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen. Hij is de hiërarchische overste van de elf onderzoeksrechters in Antwerpen, die in eerste instantie oordelen over de aanhouding (instroom) en de voorzitters van de raadkamer die vervolgens oordelen over een eventuele verlenging van de voorlopige hechtenis.

We weten dat we ons niet kunnen of mogen inmengen in de autonomie van rechterlijke beslissingen. We weten dat de onderzoeksrechters en de raadkamer individuele beslissingen nemen en strikt gezien geen rekening moeten/mogen houden met de structurele overbevolking in het Antwerpse Arresthuis

Maar we menen als CVT de plicht te hebben hen via de voorzitter op de zeer precaire toestand in de gevangenis van Antwerpen te wijzen en hen zo afdoende te informeren over de draagwijdte en impact van hun beslissingen tot het in hechtenis nemen/houden van verdachten.

Kunnen ze er over waken dat de hechtenis niet in strijd is met artikel 3 EVRM (verbod foltering/onmenselijke behandeling)? Kan de modaliteit van het elektronisch toezicht een waardig alternatief zijn voor een voorlopige hechtenis in de gevangenis? Een ingreep op de instroom kan een positief gevolg teweeg brengen op de hoge graad van overbevolking in de gevangenis.

Als arresthuis moet de Antwerpse gevangenis personen opnemen die nog niet veroordeeld zijn en in voorlopige hechtenis zitten. Strafhuizen, de gevangenissen voor de veroordeelden, kunnen werken met een wachtlijst en zeggen dat er geen plaats is. Veel problemen worden zo afgewenteld op het arresthuis in Antwerpen dat eigenlijk geen opname mag weigeren. Een oplossing werd vroeger al eens geformuleerd door een voormalige directeur van de Begijnenstraat. Die beweerde dat als elke gevangenis in Vlaanderen 5 procent over zijn capaciteit gaat het probleem van Antwerpen is opgelost. Maar de strafhuizen willen dat niet want dat zou invloed hebben op de activiteiten binnen hun gevangenis (detentieplan, opleidingen voor re-integratie, enz…). Maar moeten de lasten niet gedeeld worden?

Op de mensonwaardige situatie in de Antwerpse gevangenis is reeds herhaaldelijk gewezen en bij de betrokken instanties ongetwijfeld gekend. De situatie is historisch gegroeid en er is vandaag geen hoofdverantwoordelijke aan te wijzen. Maar velen houden het systeem mee in stand en ieder heeft een reden om zijn eigen rol en verantwoordelijkheid te minimaliseren.
Iemand stelt een vraag… wie wil er antwoorden?

De Commissie van Toezicht Antwerpen,
Anne-Marie Bonroy, Pieter Brosens, Sanne De Clerck, Helena De Groof, Jan Dockx, Imane El Morabet, Etienne-Foets, Katy Francus, Anaïs Goos, Marcel Heymans, Frederik Janssens, Lieve Lagae, Clara Lammens, Dirk Luyten, Marc Peeraer, Dorien Sas, Karen Vergauwen, Nicole Verbessem.

SCHOENMAKER, BLIJF BIJ JELEEST

Traditioneel bezoekt elke nieuwe minister van Justitie de Begijnenstraat, het arresthuis in Antwerpen. Ze zijn altijd onder de indruk van de overbevolking en het aantal grondslapers. Dan volgen de grote woorden, waarna het akelig stil wordt. En zo was ik weer getuige van de baanbrekende voorstellen van Vincent Van Quickenborne in Terzake. Voorstellen die eigenlijk al jaren circuleren.

De Basiswet van 2005, waarvan de uitvoeringsbesluiten na zeventien jaar nog altijd niet van kracht zijn, stelt dat de medische zorg in de gevangenissen gelijkwaardig moet zijn aan de burgerlijke medische zorg. Bij aanvang van de detentie stopt elke tussenkomst van volksgezondheid (Riziv, ziekenfonds) en neemt justitie de organisatie en financiering over. Heeft justitie de nodige medische expertise? Ik denk van niet.

Wegens de beperkte financiële middelen worden dure behandelingen zoals prothesen en tandheelkundige zorgen, opgestart in de burgermaatschappij, onderbroken of uitgesteld tot na de detentie, zeker als het gaat om voorlopige hechtenis. Medicatie wordt vervangen door goedkopere, zoals de alomtegenwoordige paracetamol.

De medische diensten zijn totaal onderbemand, door artsen die uit idealisme, in bijberoep voor een schamel loon, in een hels tempo moeten werken. Dat leidt tot de beruchte “1 minuut consultaties”.

Hetzelfde geldt voor de gerechtspsychiaters: te weinig in aantal en slecht verloond. Elke arts kan zich, op vraag van de rechtbank, de titel aanmeten van gerechtsdeskundige. Het is dan ook niet verwonderlijk dat sommige psychopaten onder de radar blijven.

Justitie en volksgezondheid gebruiken verschillende, niet compatibele computersystemen, waardoor de essentiële uitwisseling van medische gegevens onmogelijk is.

Ondanks de oprichting van twee Forensische Psychiatrische Centra (FPC), in Beveren en Gent, komt de doorstroming van geïnterneerden naar de burgerlijke psychiatrie onvoldoende op gang. Bovendien komen alleen de lichte gevallen in aanmerking. De ernstig zieke geïnterneerden blijven onbehandeld in de gevangenis. Dat is de echte “vergeetput”. Daardoor zijn de FPC’s een verlengstuk van de gevangenis en worden nu meer interneringen uitgesproken. Over de schande van de interner-ing is justitie reeds herhaaldelijk veroordeeld.

Justitie is onbekwaam om de gezondheidszorg te organiseren. Volksgezondheid is vragende partij om dat over te nemen. Voor haar budget zijn “10.000 nieuwe leden” peanuts.

Schoenmaker, blijf bij je leest: justitie straft en volksgezondheid verzorgt.

Jan Dockx, Lid van de Commissie van Toezicht bij de gevangenis van Antwerpen.
Eerder verschenen in De Standaard, 21.01.22 als “Brief van de dag”.

FACTUEEL

EEN POWERNAP VAN MINDER DAN 15 MINUTEN, IS DAT NUTTIG?

Jazeker en dat lazen wij in Ds 5/2/2022. En dat is het resultaat van een bevraging van de Vlaamse Stichting Verkeerskunde (VSV). Uit die antwoorden kwam dat ongeveer de helft van de bevraagde automobilisten aangaf ooit al eens zo moe te hebben rondgereden dat hun ogen toevielen. Het dient niet vermeld dat dit levensgevaarlijk kan zijn !

Dr.Inge Declercq,de slaapexpert van het UZA, geeft een gouden tip; een dutje van minstens 8 minuten tot een kwartier maakt de bestuurder weer fit voor ten minste een tweetal uren.En toch volgt maar 8 procent van de bevraagden die raad.

Ook de NASA deed onderzoek in die richting en kwam tot besluit dat piloten 54 procent alerter werden na zulk een powernap, wat dan bij hen een 'Nasa nap" werd genoemd.

En waarom dat kort slaapje? Omdat men dan in de oppervlakkige slaap, de NON-REM slaap blijft.

Ook werden andere middeltjes, zoals het raampje openen of een Red Bull drankje bekeken. Volgens Dirk Pevernagie, slaapexpert aan het UZ Gent ,blijft het dutje het beste. Het best stel je de wekker in op minder dan 20 minuten.

De stelling wordt dus door de wetenschappers als "waar" beoordeeld-doen dus!!

Frank Goes

WORD JE FITTER DOOR DE TRAP TE NEMEN?

Een beetje ja-dat lazen wij in Ds 04.03.2022; Na acht weken trappenlopen (5 dagen per week 40 verdiepingen) daalt de hartslag met 8 slagen per minuut (wel impressionant).

Maar wat doen zes verdiepingen per dag klimmen dan? Elpida Michael schreef over dat onderwerp een doctoraat. Int J Environ Res Public Health, 2021 Jan 12;18(2):603. Home-Based Stair Climbing as an Intervention for Disease Risk in Adult Females; A Controlled Study.

Voor elke verdieping verbruik je 2,6 kilocalorieën(kcal)-X6 is dat dus 16 Kcal, niet zo indrukwekkend vergeleken met het dagelijks gemiddelde verbruik van 2.500 kcal voor een man.

Maar de onderzoeker merkte nog andere gunstige effecten qua gezondheidswinst, o.a. daling van risicofactoren op hart-en vaatziekten zoals gemeten lipoproteïnes. Gelijkaardig onderzoek werd ook gedaan door Pr. Lars Donath aan de Duitse sportuniversiteit in Keulen. Ook kleine inspanningen zijn voor hem waardevol, op voorwaarde dat je het lang genoeg volhoudt. En voor de "strebers" geeft hij mee dat, telkens een trede overslaan bij het klimmen en de leuning niet gebruiken, het gunstig effect verhoogt.

Zijn besluit is; elke trap-en dus elke beweging- telt, want de meeste mensen bewegen te weinig - doen dus !

Frank Goes

MALAGA

Málaga, december 2021. COVID leerde ons, na delta, niet alleen opnieuw kennis maken met het Griekse alfabet waarvan omikron (al) de 15de letter is. Het SARS-CoV2 virus bracht ons ook soms bepaalde volkse wijsheden in herinnering. Neem nu "De uitzonderingen bevestigen de regel" (wat eraan herinnert dat de regel niet ALTIJD en overal van toepassing is), en ook "Het gebeurt in de beste families"(wat er, in zijn bredere betekenis, op wijst dat ook op een niet voor de hand liggende plaats zich soms onverwachte zaken voordoen). Daar moest ik aan denken bij het lezen van een relaas (1) over hetgeen zich vanaf begin december 2021 voordeed in en om de dienst Intensieve Zorgen van het grote Hospital Regional van het Zuid-Spaanse Málaga. 174 medewerkers van die dienst kwamen op woensdag 1 december om 16 uur met gesloten deuren samen in restaurant Infiel (2) voor hun eerste Kerstdiner van het seizoen. De organisators hadden keurig de nodige anti-Covid maatregelen getroffen: zo goed als iedereen was al driemaal geprikt en allen moesten, diezelfde dag, bij een zelftest op viraal antigeen bevestigd negatief zijn; bovendien mocht niemand met mogelijke Covid-symptomen binnen. Een handvol had trouwens kort voor de bijeenkomst, symptoomvrij, moeten afzeggen wegens een positieve test (3).

Tijdens het diner zitten de deelnemers verspreid over een aantal hoge aperitieftafeltjes van vier, en gewone eettafels van zes. Na de maaltijd wordt nog goed verder gefeest en begint men ook meer samen te zitten, soms zelfs met een dertigtal personen: de 'bubbeltafels' hebben dan hun rol gespeeld. Iedereen voelt zich happy, er worden nog wat groepsgewijs selfies genomen en het feest begint pas vanaf halfeen stilaan uit te doven; ook hebben sommigen intussen nog een of andere bar in de buurt bezocht. Intussen zouden sommige obers zonder masker aan het rondgelopen geweest zijn, maar dit wordt door de restaurateur met klem tegengesproken.

's Anderendaags sturen sommige deelnemers WhatsApp berichtjes en vermelden daarin dat ze zich niet goed voelen; een van hen zegt expliciet dat hij symptomen vertoont die aan Covid kunnen doen denken, maar verder is er zeker niets alarmerend. Wel komen er die namiddag druppelsgewijs nog gelijkaardige meldingen bij. Maar op dag drie begint de dienst te vrezen dat men met een besmettingshaard te maken heeft; verschillende medewerkers herhalen, tot 3-4 maal toe, de antigentest, maar velen van hen testen negatief en zijn trouwens symptoomvrij. Dag 4 brengt echter bevestiging: verschillende van de feestvierende medewerkers komen met symptomen op de Covid-afdeling terecht – met een positieve test ditmaal. Dag 5 is een zondag, en valt bovendien in het lang weekeinde van de Día de la Constitución (6 december); maar de uitbraak valt niet stil: de gezondheidsautoriteiten van

Andaloesië delen mee dat er al 22 door een test geconfirmeerde gevallen zijn: alle zijn naar huis in quarantaine gestuurd. Op (feest)dag 6 december zijn er al 68 gevallen; hun aantal loopt 4 dagen later verder op tot 96, meer dus dan de helft van de deelnemers aan het diner.

Dat zo iets voorvalt binnen een groep die beroepshalve met Covid te maken heeft, is natuurlijk een wrang gegeven. Maar ook daar wist men dat het SARS-CoV2 geen onderscheid maakt tussen beroepen, en ook daar moet men geweten hebben dat gevaccineerd zijn niet gelijkstaat met virusvrij blijven, dat antigeentesten maar beperkt betrouwbaar zijn en dat in hun land op dat moment gevreesd werd voor zowel een nieuwe opflakkering van Covid als voor de verspreiding van de omikronvariant (4). Zeldzaamheden komen helaas voor: 'shit happens' zouden sommigen vandaag misschien als commentaar meegeven. Intussen is het wel voor iedereen een les dat men maar liefst niet teveel mag vertrouwen op minder betrouwbare testen, zeker wanneer een epidemie (weer) de kop aan het opsteken is en a fortiori wanneer enkele ingeschrevenen in dergelijke omstandigheden op het laatst moeten afhaken wegens een onverwacht positieve test. Ook de voorstanders van het CST kunnen bij ons best hieruit de nodige lering uit trekken: dergelijke administratieve maatregelen geven inderdaad te vaak een onterecht gevoel van veiligheid.

Noten:

1. Verhaal gereconstrueerd door Andros Lozano en gepubliceerd in de Spaanse kwaliteitskrant El Mundo van zondag 12 december 2021, p. 6-7
2. Allicht niet meer dan een eerder pijnlijk toeval, betekent dit woord "ontrouw"…
3. Op het Spaanse schiereiland was Covid in die dagen, weliswaar vooral in het Noorden, weer aan een opmars bezig
4. Bij mijn weten was er op het ogenblik dat dit relaas werd gepubliceerd, nog geen informatie over de mogelijke betrokkenheid van de nieuwe variant. Overigens was het dan ook nog te vroeg om over het optreden van ernstige klinische toestanden te kunnen oordelen: hopelijk zijn die uitgebleven

Willem Amery

OEKRAÏNE

Wondzorgspecialist vertrekt naar het front in zijn thuisland Oekraïne om te helpen

GENT 28/02 - Ihor Vitenko (55) is al 23 jaar in België en werkt al 9 jaar in het Gentse ziekenhuis AZ Jan Palfijn als wondzorgspecialist. Morgen vertrekt hij naar Oekraïne, zijn land van herkomst. "Ik ga er werken in een militair hospitaal. Ik kan niet anders, dat is mijn plicht. Ik doe een inzameling want daar is een groot tekort aan medisch materiaal en medicatie."

Foto: Ihor Vitenko ©wondzorgkliniek.be

Ihor werkt niet alleen in het ziekenhuis, hij heeft ook een eigen wondzorgpraktijk in Heusden. "Sinds 2008 is wondzorg mijn dagelijkse job en mijn passie." Hij is opgeleid en werkzaam geweest als arts in Oekraïne, nadien heeft hij de opleiding verpleegkunde gevolgd in België. Hij werkte eerder als referentieverpleegkundige wondzorg in het Maria Middelares Ziekenhuis te Gent en nu al 9 jaar als wondzorgspecialist in het AZ Jan Palfijn.

Morgen, 1 maart, vertrekt Ihor naar Oekraïne. Hij krijgt steun van alle kanten, in de vorm van medisch materiaal. En dat is ook nodig, zegt hij. "De technieken die ik gebruik voor wondverzorging, kennen ze daar niet. Dus het materiaal hebben ze ook niet. Ik heb nog extra antisepticum en pijnstillers te kort op dit moment."

Ihor kocht twee bestelwagens en een ambulance (dankzij de hulp van zijn sponsors, Oekraïne project Edegem en Child-Help vzw) en vertrekt daarmee richting oorlogsgebied. Hij is de enige met een medisch profiel, de anderen die hem vergezellen zijn acht chauffeurs en technici. Drie chauffeurs gaan mee tot de grens met Oekraïne en keren dan terug, de andere vijf gaan mee het land in. "Twee vrouwelijke verpleegkundigen waren van plan om mee te gaan, hun koffers staan klaar, maar dat gaat voorlopig niet door, het is te gevaarlijk."

"Mijn familie woont in Oekraïne. Mijn ouders wonen in het westen, daar is geen militaire basis, dus in principe is het daar iets veiliger, maar er zijn geen garanties. Er is daar constant veel stress door de sirenes die onophoudelijk loeien. De rest van de familie woont in de buurt van Kiev en is gevlucht voor de bommen en raketten. Mijn schoonmoeder en ons kleinkind zijn gevlucht naar mijn ouders en logeren voorlopig daar. Als alles goed gaat, neem ik hen vanuit Polen terug mee naar België. Voorlopig heb ik een maand onbetaald verlof gevraagd op het werk, maar we zien wel hoe de situatie evolueert. Mijn ouders hebben beslist dat ze in Oekraïne zullen blijven. Mijn moeder, die de Tweede Wereldoorlog heeft meegemaakt, zegt dat ze alles al gezien en meegemaakt heeft in het leven."

Ihor gaat richting het militair hospitaal, buiten de hoofdstad. De eerste lijn is in de hoofdstad, voorlopig gaat hij werken in de tweede lijn. "Ik ga waar ze mij meest nodig hebben. Ze kennen mij daar goed, ik heb daar al vele jaren opleiding wondzorgtechnieken gegeven. Mijn vrouw blijft hier in België, mijn kinderen zijn volwassen. Ik moet gaan helpen. Het is mijn plicht. Mijn vrouw heeft begrip en respect voor mijn beslissing. Ze steunt mij bij de voorbereiding van mijn reis die morgen begint. Vandaag doet zij nog de laatste inkopen."

LAATSTE ONTWIKKELINGEN IN OEKRAÏNE

Kiev hield ook de vijfde nacht na de Russische invasie stand. 'We zullen de hoofdstad niet opgeven, Oekraïne is al aan de winnende hand', zei de Oekraïense minister van Defensie vanmorgen. Intussen melden Russische persbureaus dat er zondag een nieuwe grondwet zou zijn goedgekeurd in Wit-Rusland. In de nieuwe grondwet doet het land afstand van zijn niet-nucleaire status. Dat betekent in theorie dat Rusland voor het eerst sinds het einde van de Sovjet-Unie kernwapens in het land kan plaatsen (Bron: De Standaard).

Ihor: "Gisteren zijn al raketten afgevuurd op Oekraïne vanuit Wit-Rusland". Oekraïense en Russische delegaties zijn intussen aangekomen in Wit-Rusland voor zogenaamde vredesgesprekken die zullen plaatsvinden in de regio van de kerncentrale van Tsjernobyl die sinds de kernramp verlaten is. Maar of de gesprekken iets zullen opleveren is twijfelachtig. De Oekraïense president Zelenski zei gisteren dat hij niet verwacht dat de onderhandelingen tot een oplossing zullen leiden. Ook Ihor deelt die mening, "Wit-Rusland zegt dat het wil bemiddelen in het conflict, in feite sturen ze aan op een capitulatie door Oekraïne, dat zal niet gebeuren. En Rusland stuurt

voor deze vredesgesprekken niemand minder dan…de minister van Cultuur."

Wie Ihor wil steunen in zijn missie, kan dat via deze website. www.oekraine-project-edegem.be

Bronnen: gesprek met Ihor, https://www.pzc.nl/, De Standaard.
MediQuality biedt haar leden de mogelijkheid hun mening te uiten over actuele en/of medische kwesties. Deze opinies weerspiegelen de persoonlijke mening van hun auteur en vallen onder diens verantwoordelijkheid.

Sabine Verschelde • MediQuality

---

27 februari 2022

Rode Kruis-Vlaanderen maakt €250.000 vrij voor humanitaire hulp in Oekraïne en is klaar om 'Restoring Family Links' in te zetten voor familieleden

Rode Kruis-Vlaanderen deelt de grote bezorgdheid van het Internationale Rode Kruis over de situatie in Oekraine en het ruimere conflictgebied. De Rode Kruisbeweging is volledig gemobiliseerd in reactie op de noodsituatie om de burgerbevolking te steunen en te beschermen.

Ook Rode Kruis-Vlaanderen is gestart met acties: hierbij werd een rekening geopend voor mensen die geld willen storten voor de slachtoffers, maakt de organisatie € 250.000 vrij voor hulp en wordt de dienst 'Restoring Family Links' ingezet voor familieleden in Oekraïne. De organisatie roept ook alle partijen die bij het conflict betrokken zijn op, om het internationale humanitaire recht te respecteren.

€ 250.000 uit noodhulpfonds en rekening voor directe humanitaire hulp

De komende tijd zal veel humanitaire hulp nodig zijn. Ook financiële hulp. Er is nu reeds een humanitaire nood in Oekraïne zelf maar de vluchtelingenstromen veroorzaakt door het geweld is ook één van de grote bezorgdheden. In de grensstad Przemyśl, vangt het Poolse Rode Kruis de toestromende vluchtelingen op en biedt hen onderdak, hulpgoederen en medische benodigdheden, evenals psychologische ondersteuning.

Rode Kruis-Vlaanderen maakt daarom per direct € 250.000 vrij uit haar eigen noodfonds ter ondersteuning van het Oekraïnse en Poolse Rode Kruis. Het geld zal gebruikt worden om te voorzien in voedsel, water, dekens, tenten voor opvang van vluchtelingen en medische zorg en psychosociale ondersteuning.

Rode Kruis-Vlaanderen opent daarnaast een rekening voor wie geld wil storten: BE53 0000 0000 5353 met

vermelding "Oekraïne". Dat geld zal via de lokale Rode Kruis-afdelingen eveneens gebruikt worden voor directe humanitaire hulp aan de mensen die getroffen worden door het conflict.

Rode Kruis-Vlaanderen is en blijft in nauw contact met de lokale Rode Kruis-afdelingen in het conflictgebied (Oekraïne, Roemenië, Hongarije, Polen enz.) en met het Internationale Rode Kruis. Samen met hen wordt continu geanalyseerd welke hulpacties opgezet moeten worden en waar financiële hulp nodig is om de slachtoffers te helpen.

Restoring Family Links voor familie in Oekraïne

Opsporing van en contactherstel met vermiste familieleden is een dienst die binnen Rode Kruis-Vlaanderen reeds decennia actief is. Wie het contact met familieleden verloren is als gevolg van een oorlog, gewapend conflict, natuurramp of migratie kan op deze dienst beroep doen. Rode Kruis-Vlaanderen werkt hiervoor samen met andere Rode Kruis- en Rode Halve Maanverenigingen wereldwijd, en speciale afgevaardigden in conflictgebieden. Mensen die familie hebben in Oekraïne en het contact hiermee verloren zijn (op de vlucht, ergens schuilen, geen toegang meer tot een telecommunicatienetwerk, in één van de opvangplaatsen voor vluchtelingen in een naburig land enz.) kunnen vanaf maandag 28 februari de dienst Restoring Family Links van Rode Kruis-Vlaanderen contacteren via het speciaal hiervoor voorzien telefoonnummer 015/ 44 34 07.

Respecteren van internationaal humanitair recht

Het Rode Kruis doet een dringend oproep aan alle partijen die betrokken zijn bij het conflict om de verplichtingen krachtens het internationaal humanitair recht (IHR) na te leven. De partijen moeten zorgen voor de bescherming van de burgerbevolking en van degenen die niet meer aan de gevechten deelnemen, zoals gevangenen, gewonden of zieken. Het internationaal humanitair recht is duidelijk: alle partijen bij het conflict hebben de wettelijke verplichting om ervoor te zorgen dat militaire operaties op zodanige wijze worden gepland en uitgevoerd dat burgers en civiele objecten beschermd worden. Daarnaast moet ook het neutraal, onpartijdig en onafhankelijk humanitair optreden worden beschermd, zodat dat hulpverleners zoals het Oekraïense Rode Kruis, het Internationale Comité van het Rode Kruis (ICRC) en de Internationale Rode Kruis- en Rode Halve Maan-verenigingen in ruimere zin toegang tot de burgerbevolking kunnen behouden. Kritieke infrastructuur moet worden gespaard. Water-, gas- en elektriciteitssystemen die bijvoorbeeld burgerwoningen, scholen en medische voorzieningen voorzien van water en elektriciteit zijn van vitaal belang. Ook aanvallen met nieuwe technologieën en cybermiddelen moeten deze kritieke infrastructuren ontzien.

Voor meer informatie: www.rodekruis.be/oekraine

Rode Kruis Vlaanderen

POLITIEKE ACTUALITEIT

Deel 1
De Coronapandemie

Toen we einde augustus 2021 het artikel van deze rubriek afsloten (Periodiek 2021/3) was de 3de coronagolf met de zeer besmettelijke deltavariant (= Indiase variant) nog niet beëindigd.

Sindsdien kregen we een 4de coronagolf eveneens met de deltavariant (1), beginnend in oktober 2021 en piekend in november-december 2021 (2), gevolgd door een 5de golf met de omikronvariant, beginnend in januari 2022 (2, 3) en piekend in de overgang januari-februari 2022 (4).

Voortschrijdend inzicht

In de evolutie van de coronapandemie stelden we meermaals vast dat een vroegere beoordeling van de situatie later moest bijgesteld worden.

Zo werd aanvankelijk het belang van de pandemie geminimaliseerd als een gewone griep, terwijl vrij snel bleek dat corona veel dodelijker was (5).

Bij het begin van de pandemie werd het vrij hoge aantal overlijdens door corona in de woonzorgcentra door meerdere media in de schoenen van minister Wouter Beke geschoven. Later bleek dat dit onterecht was.
Zo reageerde Prof. Steven Van Gucht: “De ziekenhuizen lopen de grootste risico’s, dus is het niet abnormaal dat eerst daar werd gekeken. Maar er zijn ook al vroeg plannen gemaakt voor de woonzorgcentra … Natuurlijk had het personeel vanaf dag één maskers moeten kunnen dragen, maar dan moeten die beschikbaar zijn.”

Administrateur-generaal van het Agentschap Zorg en Gezondheid Dokter Dirk Dewolf meldde: “De Risk Management Group (een federale structuur, red.) heeft op zeker moment in een brief aan ons expliciet geschreven dat het routinematig gebruik van mondmaskers in de zorg verboden moest worden … Feit is dat ook die richtlijn gebaseerd was op de schaarste van het moment.”
CM-voorzitter Luc Van Gorp: “… ze (de woonzorgcentra, red.) beschikten niet over het beschermingsmateriaal omdat de ziekenhuizen voorrang kregen.”

Dokter Pierre Famerée, coördinerend arts van woonzorgcentra en eerste voorzitter van de ‘Association francophone des médecins coordinateurs’: “Toen we zagen dat het weleens slecht zou kunnen aflopen, hebben we voorraden van geneesmiddelen en zuurstof willen aanleggen, maar dat werd ons verboden. We hadden en we hebben nog altijd te weinig middelen (o.a. beschermingsmateriaal) doordat voorrang werd gegeven aan de ziekenhuizen.” (5, 6)

De Belgische corona-app CoronAlert meldt hoog-risico-contacten met een covid-19-patiënt, doch het succes is afhankelijk van de gebruiksgraad. De klassieke manuele telefonische contactopsporing is theoretisch een performante methode, doch bleek niet geschikt om de contacten van meer dan 500.000 personen in kaart te brengen wegens te arbeidsintensief (7).

Uit het oorspronkelijke coronavirus ontstonden achtereenvolgens meerdere varianten met verschillende graden van besmettelijkheid (zelfs herbesmetting), verschillende graden van ziekteverwekking, en verschillende risico’s van overlijden, die diagnose en behandeling niet gemakkelijker maakten (8).

Dat de verschillende vaccins verschillende nevenwerkingen vertoonden werd genoteerd, doch dat geen enkel vaccin een volledige bescherming bood tegen ernstige ziekte, overlijden en overdracht van het virus, was een ontgoocheling (8). “Dat zet bijgevolg vraagtekens bij de verplichte vaccinatie of het gebruik van het Covid Safe Ticket … Met omikron nemen de twijfels over de efficientie van de vaccins toe ” reageerde Bart Brinckman (9).
Ondanks de verdiensten van de coronavaccins (toegenomen bescherming tegen ernstige ziekte en overlijden) kan men inderdaad moeilijk een permanente verplichting van vaccinatie invoeren bij onvolledige bescherming. Daarom stelt de Hoge Gezondheidsraad de invoering van een vaccinatieplicht van beperkte duur voor (10). Het Covid Safe Ticket geeft een vals gevoel van veiligheid: zie de doorbraakinfecties (bij volledig gevaccineerden) door o.m. de omikronvariant (11), doch het zet wel aan tot toename van het aantal gevaccineerden.

Onze strijd tegen het coronavirus mag ons de wereldwijde verspreiding niet uit het oog laten verliezen. Bart Sturtewagen waarschuwt: “Het baat weinig of niets dat we zelf groepsimmuniteit bereiken als we elders in de wereld het coronavirus vrij spel laten en met elke tik van de klok meer kans geven om te muteren tot iets waar de bestaande vaccins niet voldoende tegen opgewassen zijn.” (12)

Een derde prik (“boosterprik”) werd als mogelijke oplossing overwogen tegen doorbraakinfecties (13). Die stap werd sterk bepleit door minister Wouter Beke: “Wij starten morgen ook met de derde prik voor mensen met een verzwakt immuunsysteem. Maar ook daar moeten we snel de volgende stap zetten. Ik heb op de Interministeriële Conferentie Volksgezondheid gevraagd dat ook ouderen en patiënten met onderliggende aandoeningen een derde prik zouden krijgen. Het wordt tijd dat de Hoge Gezondheidsraad daar een beslissing over neemt.” (14)
Minister Frank Vandenbroucke nam blijkbaar meer tijd voor de boosterprik (15).

Andere voorbeelden van voortschrijdend inzicht zijn: de verplichte uitbreiding van de CO2-meter in lokalen, de overweging van verplichte vaccinatie voor zorgpersoneel in ziekenhuizen en rusthuizen, en de vaccinatie van 16-17 jarigen evenals van 12-15 jarigen. En verder, de aanleg van een strategische stock beschermingsmateriaal door de Vlaamse regering voor mogelijke epidemieën en daar bovenop een noodvoorraad van 3 maanden voor de Vlaamse zorg- en welzijnscentra (13).

Er wordt eveneens gewezen op een leerachterstand in lager en middelbaar onderwijs door uitval van leerlingen en leraars, door minder goede penetratie van digitaal afstandsonderwijs in het algemeen en door gebrekkige digitale mogelijkheden (16, 17).

Studies over de omikronvariant wezen uit dat omikron de antistoffen van mensen – na volledige vaccinatie of natuurlijke infectie – verpulverde. Doch antistoffen zijn niet onze enige verdedigingslijn: nieuwe studies werden gefocust op een tweede buffer van ons immuunsysteem tegen virussen: de T-cellen. Die houden goed stand tegen omikron na volledige vaccinatie en zonder voorafgaande boosterprik. Die T-cellen zijn witte bloedcellen die op zoek gaan naar geïnfecteerde cellen om ze op te ruimen (18).

Uitgaande van een aantal parameters zoals het aantal nieuwe besmettingen per dag, het aantal ziekenhuisopnamen per dag e.a. (8) werd door coronacommissaris Pedro Facon de coronabarometer opgesteld als een instrument om op voorspelbare basis versoepelingen of verstrengingen door te voeren (19).

Tenslotte is er het verzoek om na te denken over een aantal structurele vragen zoals hoe we de capaciteit in de zorg kunnen vergroten (20) en hoe we de organisatie van onze ziekenhuizen en intensieve zorg kunnen verbeteren (21). En verder, hoe kunnen we de woonzorgcentra efficienter maken? (22).

Enkele regionale vaccinatiecijfers

Tabel 1 Volledig gevaccineerd (Sciensano 13.02.22) (23)

	Vlaanderen	Wallonië	Brussel
Totale bevolking	83,0 %	72,8 %	60,6 %
65 jaar en ouder	95,8 %	89,8 %	84,0 %
18 jaar en ouder	92,9 %	84,0 %	73,2 %
12 – 17 jaar	87,7 %	71,8 %	47,5 %
5 – 11 jaar	28,0 %	10,0 %	6,0 %

Tabel 2 Volledig gevaccineerd + boosterdosis (Sciensano 13.02.22) (23)

	Vlaanderen	Wallonië	Brussel
Totale bevolking	67,8 %	51,5 %	34,1 %
65 jaar en ouder	91,6 %	81,8 %	70,3 %
18 jaar en ouder	82,5 %	64,0 %	43,8 %
12 – 17 jaar	18,8 %	7,9 %	3,7 %
5 – 11 jaar	0,6 %	0,0 %	0,0 %

De gegevens in beide tabellen zijn afkomstig van Sciensano en verwijzen naar 13 februari 2022 (23).
Tabel 1 bevat de procenten van volledig gevaccineerde personen, tabel 2 die van volledig gevaccineerden, die bovendien een boosterdosis ontvingen.
Voor alle vermelde leeftijdsgroepen ligt Vlaanderen voorop, telkens gevolgd door Wallonië en daarna Brussel.

Ik ben zo vrij te herinneren aan twee vaststellingen van Guy Tegenbos over de rol van de Vlaamse Gemeenschap in de coronapandemie: het aandeel van de eerstelijnszones als Vlaamse structuren in de organisatie van de vaccinaties en het aandeel van de Vlaamse regering in alle grote covid-beslissingen. Eerste citaat: “De vaccinatie van de bevolking wordt niet georganiseerd door de gemeenten. Elke eerstelijnszone richt één of twee vaccinatiecentra op. (…) Sinds een decreet van april 2019 heeft Vlaanderen 60 van die zones. (…) Nu moeten ze de vaccinatiecentra opbouwen en bemannen.” Tweede citaat: “Alle grote covid-beslissingen (…) worden genomen door het aloude Overlegcomité van de federale en de deelstaatregeringen. (…) Dat is een merkwaardige machtsverschuiving naar een confederaal orgaan. Maar het werkt en niemand schopt er stennis over.” (8)

Door de goede vaccinatieresultaten heeft Vlaanderen in elk geval het recht verworven om ook in de beheersing van pandemieën een hoofdrol te blijven spelen. Daarom verwondert het ons dat de federale regering te kennen gaf dat het de bedoeling is om in de groene fase de beslissingsbevoegdheid te lossen en die niet in de handen van de regionale regeringen, maar naar de provincies en gemeenten door te schuiven (24). Vlaanderen mag zich niet in de hoek laten drummen.

Nu de besmettingen van de 5de golf behoorlijk dalen, rest er ons de gezondheidswerkers eens te meer te danken voor hun volgehouden inzet en het vaccinatiepersoneel te feliciteren voor zijn organisatietalent en werkijver.

Deel 2
Communautaire aspecten van de politieke activiteit

De contingentering

Zoals gekend verlaten elk jaar meer nieuwe afgestudeerde artsen de Franstalige universiteiten dan het door het contingent voorziene aantal Riziv-nummers. In totaal leverde de Franse Gemeenschap sinds 2004 al meer dan 1.500 artsen te veel af. Vlaanderen besliste daarom vorig jaar om zelf ook meer studenten toe te laten dan waar de federale quota in voorzien.

Minister Frank Vandenbroucke wilde dat communautaire dossier eindelijk ontmijnen. Hij eiste een meer efficiënte filter aan Franstalige kant en in ruil zou hij bereid zijn de Riziv-quota op te krikken. Maar zonder akkoord zou er dus wel een federaal responsabiliseringssysteem komen, waardoor elk overtal aan afgestudeerden van toekomstige contingenten wordt afgetrokken. De limietdatum voor een akkoord was eind januari, doch op 27 januari ll. was daar nog niets van te merken (1).

In afwachting is de Franse Gemeenschap in actie gekomen. De Raad van de Franstalige rectoren reageerde bezorgd. Oppositiepartij CDH heeft moties voor een belangenconflict ingediend in de verschillende Franstalige parlementen, doch de stemming daarover werd voor onbepaalde tijd uitgesteld. En binnen de regering van de Franse Gemeenschap kreeg minister van Hoger Onderwijs Valérie Glatigny het mandaat om gesprekken te starten met minister Vandenbroucke: zij wil op een nieuwe basis onderhandelen door rekening te houden met de “objectieve behoefte aan artsen” (1)

Toen de Waalse arts-specialisten in opleiding een protestactie planden tegen minister Vandenbroucke naar aanleiding van de problematiek rond de artsenquota, reageerde Jonas Brouwers, voorzitter van de Vlaamse vereniging voor arts-specialisten in opleiding (VASO) dat zij hiervoor geen begrip meer konden opbrengen: “De tijd van beloftes is voorbij: er moet werk gemaakt worden van de responsabilisering zodat we deze soap eindelijk achter ons kunnen laten.” VASO eist dan ook dat het regeerakkoord uitgevoerd wordt en minister Vandenbroucke voor het volgend academiejaar maatregelen laat ingaan (2, 3).

Op 16 februari ll. protesteerden ongeveer 250 Franstalige geneeskundestudenten aan het kabinet van minister Vandenbroucke. Zij verzetten zich tegen de plannen van de minister om het aantal Riziv-nummers dat in Wallonië wordt toegekend te beperken als de Franse Gemeenschap er zelf niet in slaagt een doeltreffende filter te voorzien. Het wetsontwerp dat dit regelt kreeg al groen licht van de regering en wordt normaal binnenkort gestemd in de Kamer. Volgens Lucas Van Molle van de Federatie van Franstalige studenten (FEF) blijft de minister bij zijn standpunt (4).

Op 17 februari ll. noteerde Nicolas De Cleene, voorzitter van het Vlaams Geneeskundig StudentenOverleg (VGSO), dat Waalse geneeskundestudenten gisteren deelnamen aan een protestactie tegen de goedkeuring van de wet van minister Vandenbroucke, die een federale beperking van de toekenning van Riziv-nummers voorstelde, en reageerde: “Deze wet zou een doorbraak zijn in de aanslepende en aanhoudende discussie over de artsenquota.” (5)

Aangezien er op 22 februari nog altijd geen doorbraak was, vroeg minister Vandenbroucke aan premier De Croo om het dossier mee naar zich toe te trekken (De Standaard 22.01.22).

Hervorming van de arbeidsmarkt

Naast concrete aanbevelingen voor modernisering van arbeid om mensen aan het werk te houden en maatregelen om mensen naar werk te brengen, formuleert het federaal regeerakkoord van 30 september 2020 de doelstelling om tegen 2030 een werkzaamheidsgraad van 80 % te bereiken (6).

De bedoeling is uiteraard de benarde financiële toestand van de overheid en de bevolking te verbeteren. Tal van parameters zijn inderdaad zorgwekkend:

- De begroting van de gezamenlijke Belgische overheden is op 31.12.21 afgesloten met een tekort van 30 miljard euro of 6 % van het bruto binnenlands product (bbp): “bloedrode cijfers” volgens staatssecretaris voor Begroting Eva De Bleeker (7).
- De schuldgraad van België, uitgedrukt in % van het bbp, bedroeg in 2021 108,6 % (7); bovendien staan twee grote schulden buiten de boekhouding: die voor de vergrijzing en die voor de investeringen in de klimaattransitie, dit volgens Bart Haeck (8).
- De schuldgraad van de gewesten (schuld uitgedrukt tegenover de totale ontvangsten) zal in 2024 voor Vlaanderen 83 %, voor Wallonië 256 % en voor Brussel 192 % bedragen (9).
- De Belgische overheidsuitgaven zullen volgens het IMF (Internationaal Monetair Fonds) bij ongewijzigd beleid in 2026 uitkomen op 55 % van het bbp: dat is met voorsprong het hoogste cijfer onder de industrielanden. De Belgische belastingbetaler krijgt niet de kwaliteit waarvoor hij betaalt (10).
- België staat met een inflatie van 8,5 % op de derde plaats in Europa, vooral door de hoge prijzen van gas en elektriciteit (11).
- Volgens het IMF zou de groei van de Belgische economie in 2023 - 2026 uitkomen op gemiddeld 1,4 % per jaar: dat is bij de laagste onder de industrielanden (12).
- In de periode van 2020 tot eind 2022 zullen de lonen in België met 8,8 % gestegen zijn, tegenover 7,6 % in Duitsland, Frankrijk en Nederland. Onze loonkostenhandicap is dus met 1,2 % gestegen, becijferde de Centrale Raad voor het bedrijfsleven (CRB). De marge voor loonsverhogingen de komende jaren smelt dus weg (13).

De reactie van Rik Van Cauwelaert was: “Hoe gaan we dat allemaal betalen?” (14). Isabel Albers: “Wordt 2022 het jaar met een perfecte storm voor het ondernemerschap en de investeringsbereidheid in België?” (15) En Peter De Keyzer, managing partner van Growth Inc.: “Zonder een radicale omslag wenken een grote sociaal-economische crisis en een forse verarming.” (16)

Op 15 februari ll. raakte de federale regering het eens over een reeks arbeidsmarkthervormingen. De voornaamste maatregelen zijn: een beter statuut voor de platformwerkers zoals fietskoeriers met een uitgebreidere bescherming bij arbeidsongevallen; de mogelijkheid voor e-commerce om tot middernacht te werken zonder dat dit als nachtarbeid geldt; de mogelijkheid om de voltijdse week in 4 dagen af te werken; bedrijven van zekere omvang moeten het recht op deconnectie voorzien; wie ontslagen wordt, zou via een transitietraject gemakkelijker bij een nieuwe werkgever aan de slag kunnen tijdens zijn opzegtermijn; levenslang leren wordt gestimuleerd met een individueel opleidingsrecht.

Die maatregelen zijn positief, doch op het soepeler avondwerk in de e-commerce na, focust de nieuwe arbeidsovereenkomst hoofdzakelijk op het aan het werk houden van mensen die werk hebben (17, 18).

Nieuwe mensen aan het werk krijgen en meer bepaald de Belgische werkzaamheidsgraad opkrikken van de huidige 70,5 % (19) tot 80 % tegen 2030, d.w.z. 670.000 Belgen bijkomend aan het werk (20), zal niet lukken met de vermelde maatregelen. Het probleem is minder groot in Vlaanderen dan in de andere twee gewesten wegens de huidige uiteenlopende werkzaamheidsgraden: in Vlaanderen 75 %, in Wallonië 65 % en in Brussel 61 % (19). Volgens federaal minister van Werk Pierre-Yves Dermagne zijn voorstellen zoals tewerkstelling van langdurig zieken en vermindering van werkloosheidsvergoedingen in de tijd voor de PS onbespreekbaar (21).

Op de kritiek dat in de voorgestelde maatregelen weinig stof zit voor activering van werklozen wees premier Alexander De Croo naar andere stappen van de federale regering zoals de werkbonus en verhoogde minimumlonen, en beklemtoonde hij: “Puur activeringsbeleid is beleid van de regio’s.” (17) Vlaams minister van Werk Hilde Crevits kopte tijdens “De Zevende Dag” op 20 februari ll. de bal in de goal van federaal minister van Werk Pierre-Yves Dermagne binnen, met de intentie om op Vlaams niveau van die bevoegdheid werk te zullen maken: hij beloofde dat regionale beleid te zullen ondersteunen (21).

Verdere communautarisering van de gezondheidszorg

Toen minister Frank Vandenbroucke zijn plannen voor hervorming van de ziekenhuizen en hun financiering einde januari ll. op tafel legde (22), reageerden Vlaams volksvertegenwoordiger Lorin Parys en Kamerlid Frieda Gijbels: “Als je bij een nieuwe zorgfinanciering geen rekening houdt met de verschillen tussen Vlaanderen en Franstalig België, dan span je de kar voor het paard.” De auteurs verwezen daarbij naar het federale regeerakkoord met als belangrijke pijler de overheveling van de zorg naar de deelstaten (23).

Het regeerakkoord belooft namelijk de voorbereiding van een staatshervorming tegen 2024 en deze legislatuur nog ‘een meer homogene bevoegdheidsverdeling op het vlak van gezondheidszorg.’ (24)

De voornaamste elementen uit die voorbereiding van een staatshervorming zijn:

- “De regering zal hierover een breed democratisch debat opstarten, waarbij ook onder meer de burger, het middenveld en de academische wereld betrokken worden, alsook een dialoog onder politieke vertegenwoordigers, onder leiding van twee ministers (een Nederlandstalig en een Franstalig lid (…)”
- “De regering geeft de twee ministers (…) eveneens de opdracht om een voorlopige lijst van grondwetsartikelen op te stellen ter herziening. (…) Deze lijst omvat minstens het artikel 195. Aan het einde van het democratisch debat zal de lijst worden vervolledigd met de artikelen die noodzakelijk zijn om

de richtinggevende aanbevelingen te vertalen, (…)"
- "Het doel is een nieuwe staatsstructuur vanaf 2024 met een meer homogene en efficiënte bevoegdheidsverdeling met inachtneming van de principes van subsidiariteit en interpersoonlijke solidariteit. (…)"
- "Op basis van de werkzaamheden van deze regeringsleden zal de regering voorstellen, onder de vorm van wetteksten, voorbereiden op het vlak van de bevoegdheidsverdeling, de financieringsregels en de instellingen (…)"
- "Hierna en hierover, zullen de twee ministers van de regering de nodige contacten leggen om samen bijkomende parlementaire steun te vinden om de nodige meerderheden te bereiken."

De voornaamste paragraaf inzake de gezondheidszorg luidt: "De regering wenst in ieder geval tijdens deze legislatuur wetteksten te integreren betreffende een meer homogene bevoegdheidsverdeling op het vlak van gezondheidszorg. De bedoeling is een zorg zo dicht mogelijk bij de patiënt (gefedereerde entiteiten) zonder dat aan de solidaire financiering wordt geraakt." (25)

Mijn commentaar bij dit regeerakkoord:
- De vermelde twee ministers zijn Annelies Verlinden (CD&V) en David Clarinval (MR), beide vice-minister (26).
- Voor vermelde staatshervorming moet o.a. een tweederdemeerderheid gevonden worden (27).
- Minister Verlinden gaf op 12 februari ll. het startsein voor vermelde onderhandelingen over de institutionele doelstellingen uit het regeerakkoord met een interview in De Standaard, waarin zij zich duidelijk uitspreekt voor de verdere overheveling van de gezondheidszorg naar de deelstaten: "We verliezen tijd en energie door inefficiëntie. Ik denk dat we gezondheidszorg op een niveau moeten brengen dat dichter bij de patiënt ligt. (…) Of kijk hoe verschillend de eerstelijnszorg is uitgebouwd in noord en zuid." (28) Een analoog interview gaf zij dezelfde dag in Le Soir (29).
- Journalist Mark Deweerdt merkt bij het initiatief van minister Verlinden op: "Eén van de voorwaarden waaronder CD&V in het Vivaldi-avontuur wilde stappen, was de voorbereiding van de zevende staatshervorming én de toezegging dat gezondheidszorg nog 'tijdens deze legislatuur' en dus vóór de verkiezingen van 2024 naar de gemeenschappen gaat." (30)
- Georges-Louis Bouchez (MR) profileert zich als duidelijk tegenstander van de overheveling van de gezondheidszorg naar de deelstaten en pleit integendeel voor een herfederalisering ervan (31).
- Een mogelijke hefboom voor een nieuwe staatshervorming is de herfinanciering van de noodlijdende staatsstructuren in Wallonië en Brussel (32, 33).
- Inzake verdere staatshervorming opteert PS-voorzitter Paul Magnette voor een vierledig federalisme met Vlaanderen, Wallonië, Brussel en de Duitstaligen als deelstaten (34). Tegen die optie verzet minister Verlinden zich door te verwijzen naar Brussel met de Vlaamse onderwijs-, cultuur- en gezondheidszorginstellingen en de financiering daarvan (28, 29).
- Tenslotte kunnen we nog vermelden dat ook minister Wouter Beke zich uitsprak voor de overheveling van de gezondheidszorg naar de deelstaten: "Als ik zeg wat niet naar Vlaanderen moet inzake volksgezondheid in plaats van wel, dan ben ik sneller uitgepraat." (35)

Mijn morele steun aan het moedige Oekraïense Volk, in de hoop dat op termijn de democratie het haalt op de dictatuur.

Eric Ponette

Referenties

Deel 1
De coronapandemie

1. Bart Haeck: De stille terugkeer van het politieke theater, De Tijd 31.12.21
2. Jan-Frederik Abbeloos: Met samengeknepen billen de vijfde golf in, De Standaard 07.01.22
3. Jef Poppelmonde: 'Het ultieme scenario? Dat het leger ingrijpt in de rusthuizen', De Standaard 08.01.22
4. DEM – Belga: Besmettingen en opnames dalen, aantal overlijdens met derde toegenomen, www.mediquality.net 09.02.22
5. Eric Ponette: Politieke actualiteit – De coronapandemie, Periodiek apr-mei-jun 2020, p. 12
6. Eric Ponette: Politieke actualiteit – Coronapandemie, Periodiek jul-aug-sep 2020, p. 6-7
7. Eric Ponette: Politieke actualiteit – De coronapandemie, Periodiek okt-nov-dec 2020, p. 10-11
8. 8. Eric Ponette: Politieke actualiteit – De coronapandemie, Periodiek jan-feb-maa 2021, p. 12-17
9. 9. Bart Brinckman: Remedies tegen politiek coronafalen blijven broos, De Standaard 30.12.21
10. Dries Bervoet: Topexperts neigen naar tijdelijke prikplicht, De Tijd 05.02.22
11. Pieter Bauwens: Het Covid Safe Ticket is nutteloos, www.doorbraak.be 05.02.22
12. Eric Ponette: Politieke actualiteit – De coronapandemie, Periodiek apr-mei-jun 2021, p.23
13. Eric Ponette: Politieke actualiteit – De coronapandemie, Periodiek jul-aug-sep 2021, p. 17-19
14. Simon Andries: 'Ik zou willen zeggen dat de dijken nu volstaan, maar dat kan ik niet', De Standaard 13.09.21
15. Matthias Verbergt: Blikvanger Els Van Doesburg – Uithangbord van boosterprik en van conservatisme, De Standaard 28.12.21
16. Femke Van Garderen: Hoe langer de pandemie duurt, hoe groter de zorgen over de leerachterstand worden, De Tijd 15.01.22
17. Wouter Duyck: Bevrijd onze schoolkinderen, De Tijd 21.01.22
18. Dries Bervoet: Cruciaal stuk immuunsysteem lijkt bestand tegen omikron, De Tijd 31.12.21
19. Jasper D'Hoore en Dries Bervoet: Interview met coronacommissaris Pedro Facon, De Tijd 12.02.22
20. Isabel Albers: Alle grip kwijt, De Tijd 24.12.21
21. Inge Ghijs: We lossen de problemen niet op als ze zich stellen, De Standaard 07.02.22
22. Peter Janssen, gerontoloog: De Voldemort van de ouderenzorg, De Standaard 07.02.22
23. Covid-19, Epidemiologisch bulletin van 15.02.22, www.sciensano.be
24. Christof Vanschoubroek: Coronabarometer bepaalt ook wie coronateugels in handen krijgt, De Standaard 19.01.22

Deel 2
Communautaire aspecten van de politieke activiteit

1. Jan-Frederik Abbeloos: Tijd dringt voor artsenquota, De Standaard 27.01.22
2. Jonas Brouwers, VASO-voorzitter: Hoogspanning rond artsenquota: Vlaamse artsen in opleiding eisen uitvoering regeerakkoord, www.mediquality.net 16.02.22
3. Pascal Selleslagh: Hoogspanning artsenquota: ASO's eisen uitvoering regeerakkoord (Vaso), www.despecialist.eu 16.02.22
4. EDR – Belga: Riziv-nummers – Franstalig studentenprotest tegen artsenquota aan kabinet Vandenbroucke, www.mediquality.net 16.02.22
5. Nicolas De Cleene: Het dossier van de artsenquota: aanhoudend … maar vooral onhoudbaar (VGSO), www.mediquality.net 17.02.22
6. Federaal regeerakkoord 30 september 2020 p. 36-42, www.regeerakkoord_2020.pdf
7. Dieter Dujardin: 'De begrotingscijfers blijven bloedrood', De Tijd 10.02.22
8. Bart Haeck: Een gevaarlijke discussie, De Tijd 16.02.22
9. Daan Bleus: Nooit nog een begroting in evenwicht? De Tijd 01.02.22
10. Bart Van Craeynest, hoofdeconoom Voka: Het Kraaienest – Er is meer kwaliteit nodig, niet meer overheidsuitgaven, De Tijd 19.01.22
11. Marie Van Oost en Thomas Roelens: Dure energie duwt Belgische inflatie in Europese top drie, De Tijd 03.02.22
12. Bart Van Craeynest, hoofdeconoom Voka: Het Kraaienest – Groeivooruitzichten zijn verontrustend mager, De Tijd 16.02.22
13. Jan-Frederik Abbeloos: Groeiende loonkostenhandicap is politieke tijdbom, De Standaard 10.02.22
14. Rik Van Cauwelaert: Geld speelt geen rol, De Tijd 24.12.21
15. Isabel Albers: Perfecte storm, De Tijd 18.12.21
16. Peter De Keyzer, managing partner van Growth Inc.: Zonder plan en zonder geld is België reddeloos verloren, De Tijd 28.01.22
17. Christof Vanschoubroek en Jan-Frederik Abbeloos: Grote uitdaging, kleine stapjes, De Standaard 16.02.22
18. Bart Haeck, Floor Heelbode en Jens Cardinaels: 'Als dit de grote hervorming is, valt ze zwak uit', De Tijd 16.02.2022
19. Rik Van Cauwelaert: nevel over de Wetstraat, De Tijd 11.09.21
20. Bart Brinckman: Vivaldi maakt het zich met arbeidsdeal te gemakkelijk, De Standaard 16.02.22
21. TV-programma "De zevende dag": interview met federaal minister van Werk Pierre-Yves Dermagne en Vlaams minister van Werk Hilde Crevits, 20.02.22
22. Bart Haeck: Vandenbroucke wil ereloonsupplementen bevriezen, De Tijd 01.02.22
23. Lorin Parys en Frieda Gijbels: Vandenbroucke danst naar de pijpen van de Franstaligen, De Standaard 07.02.22
24. Matthias Verbergt: Groenen en CD&V hekelen institutionele stilstand, De Standaard 29.01.22
25. Federaal regeerakkoord 30 september 2020, p. 79-80, www.regeerakkoord_2020.pdf
26. Eric Ponette: Politieke actualiteit, Periodiek okt-nov-dec 2020, p. 8-9
27. Wim Van de Velden: Burgerbevraging voor staatshervorming kost 2,1 miljoen euro, De Tijd 19.01.22
28. Matthias Verbergt: Interview Annelies Verlinden, De Standaard 12.02.22
29. Jules Gheude: Verlinden (CD&V) pleit in Le Soir voor regionalisering gezondheidszorg, www.doorbraak.be 17.02.22
30. Mark Deweerdt: Nieuw bij Vivaldi: heibel over de staatshervorming, www.doorbraak.be 15.02.22
31. Matthias Verbergt: Bouchez waagt zich in het hol van de Vlaamse Leeuw, De Standaard 19.10.21
32. Wim Van de Velden: De zware last op de schouders van Dolimont, De Tijd 15.01.22
33. Fouad Gandoul: Zondvloed, De Tijd 11.02.22
34. Wim Van de Velden: Franstalig België bereidt staatshervorming voor, De Tijd 29.01.22
35. Pieter Van Berkel: Interview met minister Wouter Beke, 't Pallieterke 17.02.22

VAN UW HOOFDREDACTEUR

Zoals jullie lezen werd er op de SAV van 2022 beslist om Periodiek slechts tweemaal per jaar te brengen.Wel zouden er regelmatig nieuwsbrieven ,die het contact onderhouden en de tussentijdse nuttige informatie overbrengen, per “e”post worden verzonden naar onze leden.Een uitgewerkt verslag van die algemene vergadering komt ook in het volgend nummer.

Vanaf 2022 kunnen onze lezers dus - spijtig -slechts zesmaandelijks een klassiek Periodieknummer verwachten. Dit jaar komt daar uitzonderlijk het - 100 jaar jubileumnummer -bij. In dit nummer vindt de lezer de klassieke rubrieken,uiteraard aangevuld met enkele teksten rond de vreselijke gebeurtenissen in Oekraïne.

Zoals aangekondigd gaat onze vereniging ,langzaam maar zeker ,zijn honderdste verjaardag tegemoet.De afspraken rond het uitwerken van het “Jubileumboek” zijn gemaakt en wij danken reeds tevoren diegenen die zich daar zullen achter zetten.De redactieraad van Periodiek neemt ook graag kennis van nuttige informatie die ons kan worden doorgespeeld.

Ook wordt in dit nummer door Jan Dockx de schandelijke toestand in onze gevangenissen aan de kaak gesteld. Het is een typisch Belgisch oud zeer dat maar niet weggewerkt geraakt.

Het VNZ, je preventief gezondheidsfonds

VNZ1027

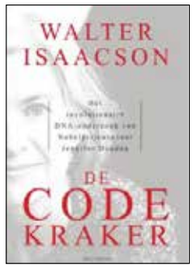
Terugbetalingen tot 400 euro:

Diëtist tot **50 euro**
Lidgeld sportclub tot **30 euro**
Medische apps tot **20 euro**
Oordoppen op maat tot **50 euro**
Psychologische begeleiding tot **100 euro**
Rookstopmiddel tot **50 euro**
Sportmedische keuring tot **50 euro**
Vaccinaties tot **50 euro**

Ontdek meer voordelen op vnz.be of bel 015 28 90 90
VNZ, verrassend voordelig

VNZ
Vlaams & Neutraal Ziekenfonds

CULTUUR - BOEKEN

★★★★★

DE CODEKRAKER
Walter Isaacson, ex-CEO van CNN en hoofdredacteur van TIME
39,99 euro

Ik las het met evenveel interesse als ik het boek van Dominique Lapierre destijds las, ook van de hand van een uitmuntend journalist :”Plus grand que l’amour” in het Nederlands vertaald als “Groter dan de Liefde”. Het bevat ook parallelle thema’s.
Ze gaan allebei over een virus en zijn enorme opgang en gevaar: D. Lapierre heeft het verhaal geschreven over het HIV virus en de enorme wedloop van de VS en de EU om het eerste patent om een HIV test te kunnen uitvoeren op bloed om zo geen patiënten die bloedtransfusies medisch gezien nodig hadden te laten besmetten met HIV geïnfecteerd bloed, zoals onder andere destijds de hemofilie patiënten.
Het was een echte thriller : Professor Luc Montagnier van Parijs tegen Professor Robert Gallo van USA. Er gebeurden ethische fouten en zo heeft Frankrijk de test tegengehouden om het Institut Pasteur toe te laten zijn eigen test te ontwikkelen en patenteren. Dit was écht onverantwoord en onder de bevoegdheid van Minister Fabius zijn zo nog mensen (kunnen) geïnfecteerd geraakt.

Evenzo was het ethisch incorrect dat Prof. Gallo als eerste met het patent ging lopen terwijl hij eigenlijk zijn onderzoek verder had gebaseerd op een staal HIV dat hij collegiaal … van Parijs had toegestuurd gekregen: zoiets wordt niet gedaan! Hier eveneens als bij het boek van D. Lapierre draait alles om een virus: het coronavirus en hoe het een wedren werd tussen de VS en de EU om de diagnosetest te kunnen patenteren en zo werden er fouten gemaakt.

Zo weigerden de Amerikanen om de gratis testkits van het WHO om Covid te diagnosticeren in ontvangst te nemen en beslisten zij te wachten op hun eigen testmethodes!

Terwijl D. Lapierre er wel erg geromanceerd omheen draait en zelfs Zuster Theresa betrekt bij het verhaal, is W. Isaacson wel erg bedreven en onderlegd om de biowetenschappen in al hun verscheidenheid, waaronder celfysiologie en alle andere wetenschappen erbij te betrekken en nauwkeurig historisch alles op te tekenen zodat het een betrouwbaar document wordt, doorspekt met charmante anekdotes, die het verhaal zo een menselijk en een sociale Touch geven zodat het niet een louter wetenschappelijk saai verhaal wordt… Hoe het Board Institute deed alsof zij de eersten waren en Jennifer Doudna maar een bijkomstige bijdrage toedichtte: een staaltje gemene interuniversitaire concurrentie. Net als bij D.Lapierre moest ik bij W. Isaacson af en toe een traantje wegpinken om de hoog oplaaiende emoties van de hoofdpersonages. Het boek is ook een enorme Ode aan de NATUUR én aan het menselijk vernuft om de geheimen van de natuur meer en meer te ontrafelen en te doorgronden én haar naar de hand van de mens te zetten.

Eigenlijk begint het “ontdekkingsverhaal“ met hoe Watson en Crick de structuur van de dubbele helix van het DNA ontcijferden een halve eeuw eerder, doch miskenden dat ze zich baseerden op de voorafgaande bevindingen met een vrouw als bron, namelijk van bio wetenschapster Rosalind Franklin die de structuur ontdekte door Röntgendiffractie en dat zij daarop voortborduurden.

In het boek van W. Isaacson draait alles, maar dan ook alles niet om dat DNA maar om RNA, dé oorsprong ook van het LEVEN .

Als we beseffen dat virussen vaak enkel RNA bevatten is de link met het Coronavirus gauw gelegd.

Wereldschokkend is de ontdekking van Jennifer Doudna én Emmanuelle Charpentier: een bijzondere samenwerking tussen de VS én de EU deze keer én tussen 2 wetenschapsters! Als ze ontdekken dat .. het lijkt bijna een vertelling , een sprookje:
“ Lang lang geleden, toen er haast nog geen leven bestond op onze planeet en er nog niet veel natuurlijk in de evolutie was ontsproten uit “de Erlenmeyer van Urey “ waren er 3,5 miljard jaar geleden enkel protozoa, bacteriën en virussen en ze leverden een strijd zoals in een virtueel game. De Witten tegen de Zwarten, de Trollen tegen de Nymfen,... noem het zoals je wil en zó moesten de bacteriën zich vernuftig verdedigen tegen de aanvallende aartsvijanden: de virussen.

Enkele vrouwelijk wetenschapsters, nl. de Amerikaanse Jillian Banfield en de Hongaarse Katalin Karikó ontdekten dat eencellige bacteriën er eigenaardige repetitieve gensequenties (CRISPR’s) op na hielden in hun DNA.

Katalin Karikó deed trouwens ook énorm baanbrekend werk! Ze is nu vice-voorzitster van het bedrijf van het Turks echtpaar Sahin-Türeci in Duitsland BioNTech, waar Pfizer een deal mee sloot voor het produceren van mRNA vaccins.

Doch Jennifer Doudna en Emmanuelle Charpentier ontdekten dat CRISPR in bijzijn van een enzyme CAS9 een spitsvondige verdedigingstactiek genetisch had ontwikkeld bij hun studie van een eencellige bacterie: dit systeem knipte het RNA van het aanvallende virus in stukken, net als een schaar! CRISPR-CAS13 had zelfs de eigenschap dat het maar bleef in stukken knippen tot alles stuk was.

Dit brengt enorme vooruitzichten in diagnosticeren, testen van Coronavirus en virussen in het algemeen en zal later ook een grote bijdrage leveren in behandelingsmogelijkheden!

Deze genetische schaar bracht de mogelijkheid om een slecht gen weg te knippen en te vervangen door een ander gen. Zo kan men in de toekomst sikkelcelanemie, melanomen e.d. genetisch “genezen”. Nu moest nog wel deze toepassing in een menselijke cel ook kunnen binnengebracht worden: een hele uitdaging!

Dus een miljarden-oud mechanisme werd in een modern labo ontdekt voor moderne toepassingen. Dit is gewoon opzienbarend disruptief nieuws in behandelingsmethoden: gentherapie in het menselijk genoom brengen… voor één individu of ook voor zijn nakomelingen
Men ontdekte zelfs dat er virussen waren waar de methode CRISPR- CAS9 niet werkte . De wetenschapper was verbaasd en dacht dat hij het verkeerd had samengesteld en herhaalde de proef en weer lukte het niet : Virussen hadden een anti-CRISPR schild ontwikkeld, zoals defensie in de ruimte een antiraketschild!

Nu wil het lot dat ik enorm geboeid ben geraakt door alles wat met patenten heeft te maken omdat ik al bijna 44 jaar gehuwd ben met Michel Berte die heel zijn loopbaan voor het EPO in Den Haag gewerkt heeft als wetenschapper en onderzoeker of iets al dan niet een patent toegekend krijgt en hij heeft me een paar fundamentele zaken hieromtrent geleerd: een natuurlijk bestaand fenomeen is van de natuur en kan men niet patenteren én er bestaat een wezenlijk verschil om als eerste te zijn: in Europa moet je de eerste zijn die het patent, in de klok getikt, aanvraagt.

In tegenstelling tot USA waar men de laboproeven en besluiten moet noteren elke dag in een soort logboek met getuigen die mede ondertekenen (zo krijgt men echter ook kans deze laboschriften te vervalsen). Je kan niet als eerste publiceren of spreken op een symposium als wetenschapper over een vondst in de EU, als je niet tevoren een patentaanvraag hebt ingediend, want dan kan je alsnog geen patent bemachtigen!

LES 1 : eerst aanvragen, soms zelfs voor de labo én de klinische onderzoeken: FIRST TO FILE !

Dus dat wisten ook de universitaire patent juristen Doudna te vertellen: dat je geen natuurlijk fenomeen kan patenteren. Het team van Doudna was zo ingenieus om het originele twee-stel Het Richtinggevende RNA én het verbindende RNA in één entiteit te ontwikkelen: a Single GUIDE RNA. Zodoende kon deze methode wél gepatenteerd worden.

Heel het boek gaat over de biografie van de Amerikaanse heldin van deze ontdekking van CRISPR-CAS: Jennifer Doudna. Doch ook over Emmanuelle Charpentier, de Parijse onderzoekster die na een kop koffie te drinken met haar op een congres, in Puerto Rico al wandelend op de kasseien steegjes het met Jennifer eens was om met haar samen te werken .

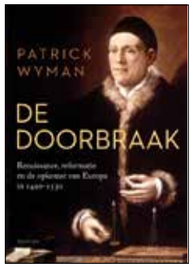
Ze deelden wel en wee en wetenschappelijke onderzoeken en resultaten digitaal de klok rond met elkaar. Jennifer in Berkeley USA en Emmanuelle in Umea in Zweden EU. De een ging slapen als de andere opstond en ze werkten de klok rond.

Zo vonden ze hun CRISPR-CAS theorie uit in 2012 en werden samen in oktober 2020 hiervoor, acht jaar later amper, beloond met de Nobelprijs voor Scheikunde.
De eerste vrouw achterna die in 1911 , 109 jaar eerder de Nobelprijs kreeg voor scheikunde : Marie Curie (de 104 andere waren mannen). Zelfs Rosalind Franklin kreeg hem niet toen ze in 1920 als pionier de DNA structuur ontdekte.

Doudna vertelt op een congres haar verhaal en herinnert ons eraan (laat ons herinneren) dat er een natuurlijke band bestaat tussen CRISPR en COVID. CRISPR is namelijk een fantastische manier van de evolutie om het probleem van de virusinfectie op te lossen . We kunnen in deze pandemie van CRISPR leren. CRISPR kon ingezet worden om COVID te bestrijden: de mRNA vaccins zagen zo het licht, maar ook het idee om genen met deze methode te bewerken: de Gentherapie met een waaier aan therapeutische mogelijkheden, waaraan al dan niet ethische bezwaren verbonden zijn…

De strijd tegen het coronavirus heeft samenwerking vereist tussen de vakgebieden. De pandemie was een enorme trigger hiervoor. In 2020 nam het aantal inschrijvingen voor medische studies met 17% toe in de VS: het hoogste aantal aller tijden !
De coronacrisis heeft ook het beste uit de wetenschap naar boven gehaald én op zeer korte tijd, want de tijd drong !

Lieve Van Ermen

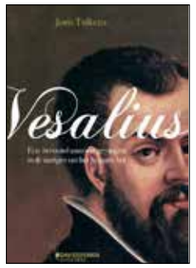
★★★★

DE DOORBRAAK
Renaissance, reformatie en de opkomst van Europa in 1490-1530
Patrick Wyman
ISBN 9789000369812 Druk: 1 juli 2021 480 pagina’s

De jaren 1490 tot 1530 vormden de opmars voor de bloei van Europa. Indien jij iets meer wil weten over Columbus ,welke de eerste exemplaren waren die gedrukt werden door Johannes Gutenberg die later failliet ging, hoe Maarten Luther de meeste gelezen auteur werd in Europa en waarom hij niet op de brandstapel terecht kwam, waarom “Süleyman le magnifique “mislukte in zijn beleg van Wenen in 1529 ,lees dan het boek De doorbaak is in essentie een economisch verhaal .”Op zich zijn veel van Wymans analyses niet verniewend,maar het is bewonderenswaardig hoe hij er in slaagt om in heldere hoofdstukken brede fenomenen bevattelijk te beschrijven en ontwikkelingen aan elkaar weet te koppelen”.

Aan de hand van negen levens, enkele meer bekende ,en een aantal minder bekende- beschrijft historicus Patrick Wyman in 400 bladzijden, 40 jaar(1490 tot 1530) die de opmars vormden voor de bloei van Europa. I

Frank Goes

★★★★

VESALIUS
Een beroemd anatoom gevangen in de intriges van het Spaanse hof
Joris Tulkens
Davidsfonds Uitgeverij ISBN 978-90-6306-662-8 , p 351 24,99 euro

De auteur Joris Tulkens schrijft vanaf 2000 , naast enkele thrillers met uitgesproken politieke thema's, (semi)historische romans die zich afspelen in de 16de eeuwse humanistische kringen tijdens de renaissance: romans over Erasmus, Vesalius, Johanna de Waanzinnige en onlangs ook over Thomas More.,
In dit boek beschrijft hij in een goed leesbare en verteerbare manier, hoe en waarom in 1559 Andreas Vesalius, de beroemde anatoom, naar het Spaanse hof verhuist en daar kennis maakt met Fernando de Valdés, de grootinquisiteur en verantwoordelijke voor de gruwelijke ketterverbrandingen die overal plaatsvinden.

Wij leerden dat de "beroemde" anatoom niet steeds bezig was met wetenschap en er ook diende voor te zorgen om zijn hachje en dat van zijn familie te redden.

Wij lezen ook hoe Vesalius, die minstens vier talen sprak, zocht naar de anatomische plaats van de ziel en hoe die profanatie hem niet in dank werd afgenomen. Ook het feit dat hij Galenus bekritiseerde, wordt besproken.

Hoe en waarom de reis naar het heilig land zijn dood heeft veroorzaakt - als straf voor een eerder misdrijf? -wordt ons onthouden.

Tulkens kan goed vertellen en schetst ,als een goede observator,-de tijdsgeest en de manier waarop Vesalius het zwaard van de inquisitie trachtte te ontwijken - maar het is geen wetenschappelijk boek.

Frank Goes

TENTOONSTELLING

BINNENLAND

Popart. Van Warhol tot Panamarenko
Uit de collectie Matthys-Colle en SMAK
(tot 08.05)
SMAK, Gent

Het doktersechtpaar Matthys-Colle verzamelde een fabelachtige collectie popart. Het was hun uitdrukkelijke wens om de collectie na hun overlijden toegankelijk te maken voor het publiek. Tevens was Roger Matthys in 1957 één van de oprichters van het latere SMAK. Na zijn overlijden in 2016 besloot de familie een stichting op te richten die samenwerkt met het SMAK. Het resultaat is deze eerste tentoonstelling met topstukken samen met werken uit het museum en andere privécollecties.

België - Argentinië (tot 12.06)
Trans-Atlantisch modernisme, 1910-1958
MuZee, Oostende

Deze tentoonstelling onderzoekt de artistieke banden tussen België en Argentinië in de periode 1910-1958 met de focus op het kunstenaarsnetwerk van 3 figuren: de Belgisch-Argentijnse kunstenaar Julio Payro, die een levenslange vriendschap onderhield met Paul Delvaux, de Belgische kunstenaar Victor Delhez die uitweek naar Argentinië en de Argentijnse advocaat Ignacio Pirovano, vriend en verzamelaar van het werk van Vantongerloo. De tentoonstelling biedt een uniek verhaal met topwerk van de allereerste modernisten uit België en Argentinië.

Tip 1
VAV bezoekt op 14.05 het hernieuwde MuZee zodat u deze tentoonstelling kan combineren.

Tip 2
In de James Ensorgaanderij 34-36 worden de beste ambachtelijke garnaalkroketten van Europa geserveerd: drie exemplaren met gefrituurde peterselie en bevloeid met een glas blond bier.

BUITENLAND

Revolusi! (tot 05.06)
Rijksmuseum Amsterdam
De Indonesische onafhankelijkheidsstrijd
met verhalen van ooggetuigen.

Alphonse Mucha (tot 03.07)
Kunstmuseum, Den Haag
De zwierige lijn van affichekunst uit
de Art-nouveau

FILM

Ja in dit nummer gaan wij verder met vier filmbesprekingen rond kunstenaars-schilders. Opvallend is wel dat sommige filmregisseurs ook oog hadden voor de kleine kanten van sommige meesters-schilders ,waarbij de ene filmmaker daar natuurlijk beter in lukte dan de andere.

Ter info: de meeste films die in dit of in de vorige nummers werden besproken zijn nog te bekijken, ofwel langs Netflix, ofwel gewoon door aankoop van de DVD.

Girl with a Pearl Earring' (2003) Peter Webber

Deze romantiek dramafilm vertelt in 100 minuten het verhaal van Griet, de jonge vrouw op het wereldberoemde schilderij 'Het Meisje met de Parel' van de Nederlandse schilder Johannes Vermeer 1665. Scarlett Johansson vertolkt het verlegen dienstmeisje dat vereeuwigd werd als 'The Girl with the Pearl Earring' en Colin Firth kruipt in de huid van de Nederlandse meter.Het verhaal is gebaseerd op de gelijknamige roman uit 1998 van Tracy Chevalier, waarin op fictieve wijze een periode uit het leven van de.geportretteerde wordt beschreven.

Hoewel Vermeer en het schilderij beide echte historische figuren zijn, is het scenario gebaseerd op de roman van Tracy Chevalier en dus grotendeels fictief of hypothetisch. Een poster van het schilderij in haar slaapkamer inspireerde Chevalier tot het schrijven van haar eigen versie van hoe het schilderij tot stand kwam, gebaseerd op het kader van Vermeers bekende geschiedenis. Chevalier verkocht de filmrechten en verkoos zich niet te bemoeien met de film of het scenario, hoewel ze na de release zei dat ze tevreden was met het resultaat.

De film bootst bij verschillende gelegenheden de stijl na van veel schilderijen van de Hollandse meesters uit die tijd. Het hoofdpersonage van focus wordt bekeken vanuit een kamer tegenover hen, er is een open raam of deur . Wat niet wordt aangehaald in de film is dat het meisje geen oorring droeg-het is een reflectie (Goes Het oog in de kunst in press 2022 Borgerhoff en Lamberigts) en dat het geen portret is: er liepen in die tijd niet zoveel meisjes met een tulband rond in Amsterdam!. Er zijn slechts 36 schilderijen van Vermeer bekend, en geen enkel van zijn modellen is ooit met zekerheid geïdentificeerd.
Het Mauritshuis wijdde twee jaar studie rond het "Meisje met de parel": het was waarschijnlijk een tronie.

Tronies zijn geen portretten; ze werden niet gemaakt om een zo goed mogelijke gelijkenis van een individu weer te geven. Hoewel er vermoedelijk wel iemand model zat, ging het bij een tronie vooral om een studie van een hoofd dat een bepaald karakter of een bepaald type moest verbeelden. Rembrandt had omstreeks 1630 de tronie in de Hollandse kunst populair gemaakt. Ze geven een bepaald type of karakter weer; in dit geval een meisje met een oosterse tulband en een onwaarschijnlijk grote parel in haar oor

Een 3D digitale microfoto toont de parel bij 140x vergroting (1,1 µm/pixel) [Hirox Europe, Jyfel]. www.Mauritshuis.nl.restauratie

Ook dat er een bedoeling zou zijn geweest om een "parel" te schilderen werd ook ontkracht door die studie."Deze parel is te groot om waar te zijn; het is waarschijnlijk een nepparel. Vermeer schilderde hem met maar twee halen witte verf: één aan de onderkant als weerkaatsing van de kraag en één dikke lik aan de bovenkant. Verder is er niks, niet eens een zilveren ophanghaakje.De parel is slechts illusie, doorschijnende en dekkende vegen witte verf, waarbij een haakje om de 'parel' aan te hangen ontbreekt."

Mr.Turner

Het is het verhaal van de laatste jaren van de Britse kunstenaar J.M.W. Turner, die leefde van 1775 tot en met 1851. Hoewel het een gerenommeerd kunstenaar was werd hij verbannen als lid van de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten. Hij woonde samen met zijn vader, die zowel zijn assistent als huishouder was, en maakte deel uit van de aristocratie, bezocht bordelen en haalde inspiratie uit zijn vele reizen. Zijn roem zorgde er echter niet voor dat hij bespaard bleef van publieke spot en sarcasme

Gerhard Bush(2014) formuleerde de recensie als volgt. "Hij spuugt klodders slijm op het doek en gaat daar dan met zijn kwast in zitten roeren"

Joseph Mallord William Turner (1775-1851) wordt algemeen gezien als een van de belangrijkste schilders die Engeland heeft voortgebracht, en daar zal na Mike Leighs

film niets verhullende biopic Mr. Turner ook vast geen verandering in komen.

Dat is een compliment voor de regisseur, en vooral voor acteur Timothy Spall, die de rol van zijn leven speelt als de getormenteerde Britse schilder. Spall heeft zich twee jaar lang verdiept in Turner-las biografieën, nam schilderlessen en probeerde de man te doorgronden. Het resultaat is een gelaagd filmpersonage. Dat even lomp als briljant kan zijn , even gevat als ongemakkelijk, maar altijd geloofwaardig is.

Waar andere biopics te vaak de schaduwkanten van hun helden weglaten, lijken Leigh en Spall er maar geen genoeg van te kunnen krijgen. Hun Turner is bijna een beest dat gedreven wordt door hetzelfde instinct dat van hem zo'n goede, eigenzinnige schilder maakte.

Dat Leigh en Spall zich vooral op Turners schaduwkanten concentreren heeft – naast Leighs voorliefde voor gekwelde personages en mensen in de marge –ook te maken met het feit dat in de film de laatste 25 jaar van Turners leven centraal staan. De jaren van verval.

En van William Turner zo'n onvergetelijk personage. Dat vond ook de jury in Cannes, die Spall in mei 2014 uitriep tot beste acteur van het festival.

Ik heb de film indertijd gezien en de brutaliteit die er van af druipt is soms wel erg storend.In de film wordt ook niet in gegaan waarom het werk van Turner in zijn jaren wijzigde:vager,meer geel, bijna naar het abstracte toe. Samen met enkele collega's oogartsen, ben ik ervan overtuigd dat een of andere oogaandoening(waarschijnlijk cataract) daar de oorzaak van was.

William Turner, De ochtend na de zondvloed, 1843. Olieverf op doek, 78X78 cm, Tate Gallery, London

Pollock

De film Pollock gaat over het leven van de Amerikaanse kunstenaar Jackson Pollock (1912 – 1956) die bekend werd door zijn invloed in de kunststroming "Abstract expressionisme" Jackson Pollock kende moeilijke perioden omdat hij verslaafd was aan alcohol,en het kostte hem veel moeite om de top van de kunstwereld te bereiken. Tijdens de film volg je de opkomst,en ook zijn neergang omwille van zijn alcoholverslaving . Die verslaving belette hem nochtans niet om plaats te nemen in de rij van de 10 meest beroemde kunstenaars van abstracte kunst .Misschien leidde zijn alcoholisme tot die verandering in zijn schildersstijl.

Pollocks schilderstijl wordt tot het abstract expressionisme gerekend, evenals dat van onder anderen zijn tijdgenoot Willem de Kooning. De nadruk op de handeling van het schilderen noemt men "action painting". De schilder liet de verf van zijn kwast in grillige slierten op grote op de grond liggende doeken druppelen. Vandaar de naam van dit soort werk: drippings. Deze dripping-techniek werd zijn handelsmerk.

In 1950 werd door Hans Namuth en Paul Falkenberg een documentaire gemaakt, waarbij Pollock in en buiten zijn atelier werd gevolgd; en over de laatste 15 jaar van zijn leven werd in 2000 de film Pollock gemaakt. Regisseur en hoofdrolspeler Ed Harris werkte tien jaar aan de film.

Zijn schilderstijl die in het begin geen succes had,scheerde later hoge toppen en zijn werk "Number 17A, Jackson Pollock –werd in september 2015 geveild voor €177 miljoen.

"Als man werd Pollock door zijn tijdgenoten omschreven als zachtaardig en contemplatief als hij nuchter was, gewelddadig als hij dronken was. Deze uitersten vonden een evenwicht in zijn kunst. Hij was zeer intelligent, belezen en, wanneer hij wilde, scherpzinnig in zijn articulatie.

Hij geloofde dat kunst voortkwam uit het onbewuste, zag zichzelf als het wezenlijke onderwerp van zijn schilderkunst en beoordeelde zijn werk en dat van anderen op de inherente authenticiteit van hun persoonlijke expressie. Hij is ook een van de eerste Amerikaanse schilders die tijdens zijn leven en daarna werd erkend als een gelijke van de 20e-eeuwse Europese meesters van de moderne kunst"

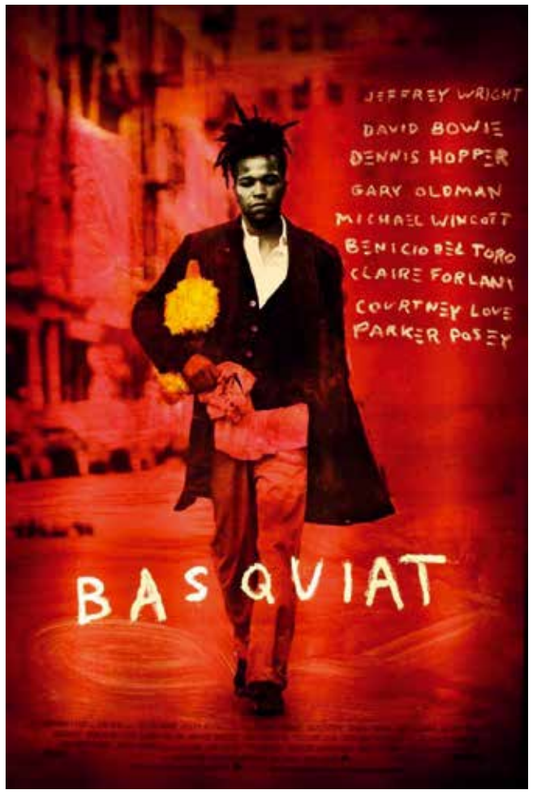
De film Pollock kreeg positieve kritieken van critici met een score van 81% op Rotten Tomatoes gebaseerd op 108 beoordelingen. De kritische consensus stelt: "Hoewel Pollock het publiek niet echt een glimp laat zien van de schilder als persoon, geeft het wel een krachtig beeld van het creatieve proces. Harris stort zich in de rol en levert een meeslepende prestatie. Zelf heb ik de film gezien en inderdaad realiseert de hoofdrolspeler Ed Harris die tien jaar werkte aan de film ,en al het schilderwerk zelf deed, een uitstekende prestatie.

Pollock verongelukte in 1956-rijden in dronken toestand-en doodde in hetzelfde ongeval ook zijn vriendin Ruth

Basquiat (1996) Julian Schnabelimage

'Basquiat' is een biopic uit 1996 over het leven van de Amerikaanse postmoderne kunstenaar en straatartiest Jean-Michel Basquiat. De jonge, zwarte artiest maakte faam in New York met zijn collage-achtige werken en vertoefde in bekende kunstkringen. Hij stierf op 27-jarige leeftijd ten gevolge van een overdosis heroïne. Leuk om weten is dat er een bijrol is weggelegd voor David Bowie die in de huid kruipt van Andy Warhol, vriend en mentor van de jonge Basquiat.

Basquiat is misschien wel de bekendste Amerikaanse kunstenaar van wie je nooit hebt gehoord. Begin jaren tachtig sliep hij in een doos in New York's Tompkins Square en een jaar later gingen zijn doeken voor vele duizenden dollars de wereld over .In 2012 werd zijn werk 'Untitled' verkocht voor het astronomische bedrag van 110 miljoen dollar.Julian Schnabel, zelf een succesvol schilder, was met hem bevriend en maakte een grandioos portret van de wereldvreemde Haïtiaan met Wright in een verbluffend sterke hoofdrol. Schnabel's regie- en scriptdebuut schetst een boeiend beeld van de oververhitte 'artscene' die draaide op hype en drugs.

Zonder titel -Dikwijls aangeduid als 'The Skull'
Jean-Michel Basquait 1981

Jean-Michel Basquiat lijkt het grootste deel van zijn korte leven aan de rechterkant van de hersenen te hebben doorgebracht. Zoals Schnabel zich hem herinnert, is hij een stille, bijna woordeloze aanwezigheid, een jonge man die zelden zijn mening uitspreekt en er vaak bewust voor kiest om het punt van een gesprek te missen. Hij is dromerig, zachtaardig en attent

Basquiat bleef ondertussen een gekwelde ziel, die zich weliswaar kon uiten in zijn kunst, maar die ook steeds vaker zijn toevlucht zocht in drugs. In 1988 overleed Jean-Michel Basquiat op 27-jarige leeftijd aan een overdosis.

Ik heb de film zelf niet gezien maar bezocht wel de verpletterende tentoonstelling in Parijs in 2018 in de Fondation Louis Vuitton,waar toen bijna honderd van zijn werken werden samengebracht. Wanneer ik spreek over ogen in de kunst vermeld ik bijna steeds de zo brutale en aanvallende manier waarop Basquiat gelaat en ogen afbeeldt in zijn werken.Soms deed de schilder zelfs de moeite niet om de ogen te schilderen maar duidde gewoon de plaats aan waar zij dienden te staan.

Frank Goes

Ook een expert heeft soms een expert nodig.

Wij brengen onze service tot bij u in de praktijk.

Maak een afspraak
op kbc.be/mediservice

KBC

POLITIEKE ACTUALITEIT

CULTUUR

Kunst in de film

100 JAAR VAV

(F)ACTUEEL

De geschiedenis van de geneeskunde

VLAAMS ARTSENVERBOND